

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Fackförbundssynen på socialtjänsten

En kvalitativ innehållsanalys av hur Akademikerförbundet SSR och Vision artikulerar socialtjänstens situation

Rebecca Fouse och Helena Nilsson

Kandidatuppsats (SOPA 63)
VT 2016
Handledare: Eva Palmblad

Abstract

Authors: Rebecca Fouse and Helena Nilsson

Title: Trade Unions' Views on Social Services: A Content Analysis of how Akademikerförbundet SSR and Vision articulate the Swedish Social Services' Situation [Translated title]

Supervisor: Eva Palmblad

Assessor: Lars Harrysson

The purpose of this study was to examine how the trade unions Akademikerförbundet SSR and Vision articulate the Swedish social services' situation in articles published on their websites and in their membership magazines between January 2015 and April 2016. The method used in this study was a qualitative content analysis where we aimed to answer the following questions: How is the current situation within the social services articulated? How is the wanted and unwanted situation within the social services articulated? The theoretical framework used for analyzing the material was Organizational Theory and Professional Theory. The study showed that both Akademikerförbundet SSR and Vision articulate the situation within the social services as problematic and it was described as a crisis. The discussion about the social services mainly focuses on child protective services. Both unions articulate that there are issues recruiting and keeping employees within the organization due to a lack of proper working conditions. However, even though Akademikerförbundet SSR and Vision agree upon that action is required to change and improve the situation within the Swedish social services, they articulate partially differing solutions.

Key words: social service, trade union, social work, organizational theory, professional theory

Förord

Inledningsvis vill vi tacka vår handledare Eva Palmblad för snabb och konstruktiv vägledning. Vi vill dessutom rikta ett tack till våra nära och kära som har varit ett varmt och uppmuntrande stöd genom hela vår lärorika resa. Sist men inte minst vill vi även tacka varandra för ett gott samarbete och en utmanande men härlig studietid. Uppsatsskrivandet har gett oss ny kunskap, minnen för livet och ett tillfälligt samboskap.

Rebecca Fouse och Helena Nilsson

Helsingborg 2016-05-18

Innehållsförteckning

1 Inledning och problemformulering	6
1.1 Syfte och frågeställningar	8
1.2 Bakgrund.....	8
1.2.1 Socialtjänst.....	8
1.2.2 Fackförbund	8
1.2.3 Akademikerförbundet SSR och Vision.....	8
2 Orientering om kunskapsläget	11
2.1 Socialtjänsten	11
2.1.1 Socialtjänsten och socialtjänstlagen.....	11
2.1.2 Socialtjänsten som politiskt styrd människobehandlande organisation	13
2.1.3 Socialtjänsten som socionomers arbetsplats	14
2.1.4 Socialtjänsten som forskningsobjekt.....	15
2.2 Fackförbund	17
2.2.1 Fackförbundens funktion	17
2.2.2 Fackförbundens roll i Sverige under 1900- och 2000-talet	17
3 Teori.....	19
3.1 Organisationsteori.....	19
3.1.1 Organisationsteorins allmänna utgångspunkter	19
3.1.2 Det politiska perspektivet	20
3.1.3 Koalitionerna	21
3.1.4 Makt	21
3.1.5 Knappa resurser och konflikt.....	22
3.2 Professionsteori.....	22
3.2.1 Professionsteorins allmänna utgångspunkter.....	22
3.2.2 Det essentialistiska synsättet.....	24
3.2.3 Det processuella synsättet.....	25
3.2.4 Organisationsprofessionalism	26
3.2.5 Jurisdiktion och handlingsutrymme.....	27
4 Metod	28
4.1 Val av metod.....	28

4.2 Metodreflektion.....	29
4.3 Förförståelse.....	30
4.4 Urval	30
4.5 Analysförfarandet	31
4.6 Undersökningens tillförlitlighet.....	32
4.7 Arbetsfördelning	34
4.8 Etiska överväganden	35
5 Resultat och analys	35
5.1 Kris i socialtjänsten.....	35
5.2 Behörighetskrav	38
5.3 Hur ska krisen lösas?	43
6 Avslutande diskussion	45
Referenslista.....	50
Empiri-referenser	54

1 Inledning och problemformulering

Den 16 december 2015 publicerade Svenska Dagbladet en debattartikel skriven av Akademikerförbundet SSR:s förbundsordförande och socialpolitiska chef. De menade att det pågår en "akut och allvarlig kris för socialtjänsten" (Svenska Dagbladet 2015). Debattartikeln fångade genast vår uppmärksamhet eftersom att vi var intresserade av situationen inom Sveriges socialtjänst. Vårt intresse grundade sig dels i att socialkontoren är en vanlig ingång till yrket för socionomer (Dellgran 2015: 185) men även i en tanke om att socialtjänsten utgör navet för det professionella sociala arbetet i Sverige. När vi läste att representanter för Akademikerförbundet SSR valde att använda det slagkraftiga ordet "kris" för att beskriva socialtjänsten väckte det ett vetenskapligt intresse hos oss att studera hur fackförbund artikulerar situationen i socialtjänsten.

Enligt Socialtjänstlagen (2001: 453) 1 kapitel 1 § är socialtjänstens mål att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor samt människors aktiva deltagande i samhällslivet. Enligt Socialtjänstlagen (2001: 453) 2 kap 1 § svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område och kommunerna har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialtjänsten, vilket är en social institution som utför socialt arbete, tillhandahåller dock inte en generell service till medborgarna utan riktar sig till utsatta människor och har till uppgift att lösa problem (Levin 2013: 30).

Enligt Dellgran (2015: 166) vilar de *människobehandlande organisationerna* allt mer på teoretisk och specialiserad kunskap. Denna kunskap förväntas vissa *professioner*, det vill säga vissa grupper av välutbildade yrkesutövare, förvalta och använda sig av för att hantera olika typer av behov och problem. Det råder dock ett ömsesidigt beroende mellan dessa två parter. I lika hög grad som socialkontoren är beroende av socionomerna, är alltså dessa beroende av organisationerna för sin yrkesutövning, försörjning, professionella utveckling och sina karriärmöjligheter (ibid).

När det gäller att värna om de anställdas intressen fyller fackförbunden en viktig funktion. Fackförbund har till uppgift att värna om anställdas rättigheter och garantera en trygg arbetsmiljö. Som medlem i ett fackförbund kan man få hjälp vid löneförhandling, assistans vid arbetslöshet samt juridisk hjälp och stöd vid konflikt (Fackförbunden 2016). I Sverige har fackföreningsrörelsen utgjort en av samhällets viktigaste organisationer och under 1900-talet utvecklades den till att bli världens starkaste fackföreningsrörelse (Enbom 2009: 11). I LO:s rapport *Facklig anslutning 2015* (Larsson 2015: 28, 12, 14-15) går det dock att utläsa att andelen fackligt anslutna minskat på i stort sett alla områden men i olika utsträckning under de senaste 20 åren. För tjänstemän har den fackliga anslutningen däremot inte minskat i samma utsträckning som bland arbetare och för tjänstemän inom kommun och landsting var den fackliga anslutningen 85 procent år 2015 (ibid).

För tjänstemän på Sveriges kommuner, där socialtjänsten ingår, är alltså den fackliga anslutningen hög. De enligt vår tolkning främsta fackförbunden som vänder sig till socionomer och socialtjänstens anställda är Akademikerförbundet SSR och Vision. Detta grundar sig i våra egna erfarenheter från olika socialtjänster där dessa var de enda två fackförbund som fanns representerade på arbetsplatserna. Vidare har vi även noterat att när fackliga kontaktpersoner listas i socialtjänstens jobbannonser tillhör dessa kontaktpersoner Akademikerförbundet SSR och Vision (Arbetsförmedlingen 2016a; 2016b; 2016c). Som vi inledningsvis nämnde har vi även noterat att just Akademikerförbundet SSR, såväl som Vision, är fackförbund som tar plats och talar ut om socialtjänsten på den svenska mediala arenan (Svenska Dagbladet 2015 & Aftonbladet 2014). Med anledning av detta menar vi att dessa två fackförbund spelar en viktig roll för det sociala arbete som utförs på Sveriges socialtjänst.

Med bakgrund mot att forskning visar på en flykt från myndighetsutövning (Dellgran 2015: 184-185), såväl som med anledning av att Sveriges fackföreningsrörelse utgör en viktig organisation i samhället (Enbom 2009: 11), finner vi det intressant att studera hur diskussionen om socialtjänsten förs i fackliga sammanhang.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka hur fackförbunden Akademikerförbundet SSR och Vision artikulerar socialtjänstens situation i artiklar och pressmeddelanden publicerade på deras hemsida samt i deras medlemstidningar utgivna under år 2015 fram till och med april 2016.

Studiens frågeställningar är följande:

- Hur artikuleras den aktuella situationen inom socialtjänsten i artiklar och pressmeddelanden publicerade av Akademikerförbundet SSR och Vision på deras hemsidor samt i deras medlemstidningar?
- Hur artikuleras det önskade respektive det oönskade läget inom socialtjänsten i artiklar och pressmeddelanden publicerade av Akademikerförbundet SSR och Vision på deras hemsidor samt i deras medlemstidningar?

1.2 Bakgrund

1.2.1 Socialtjänst

När vi i vår studie använder oss av ordet *socialtjänst*, syftar vi på hela socialtjänsten som en organisation och inte på någon specifik enhet.

1.2.2 Fackförbund

I denna studie har vi använt oss av begreppen *fack* och *fackförbund* där båda begrepp har samma innebörd. Vidare har vi specifikt fokuserat på fackförbunden Akademikerförbundet SSR och Vision i vår studie, vilka vi ibland benämner som *fackförbunden/facken* eller *fackförbundet/facket*.

1.2.3 Akademikerförbundet SSR och Vision

Akademikerförbundet SSR är ett av tjugotre SACO-förbund i Sverige. SACO är "Sveriges akademikers centralorganisation" och driver akademikers intressen

(SACO 2016). Akademikerförbundet SSR (2016) skriver på sin hemsida att de är Sveriges ledande samhällsvetarförbund vars 67 000 medlemmar alla är akademiker “som strävar efter ett samhälle och ett arbetsliv som tillvaratar, utvecklar och värderar akademisk kompetens” (ibid). Vidare skriver de att de inte har några “typiska medlemmar” och att de är beteendevetare, ekonomer, folkhälsovetare, personalvetare, socionomer och andra samhällsvetare (ibid). De finns representerade i offentlig och privat sektor såväl som hos egenföretagare och på chefsposter (ibid). I april 2016 tog vi kontakt med Akademikerförbundet SSR via mail och frågade bland annat hur många medlemmar de har som är socionomer och hur många medlemmar de har som arbetar på socialtjänsten. Akademikerförbundet SSR svarade via mail att det är de själva och Vision “som är i princip de enda förbunden som organiserar socionomer och socialsekreterare” (Mailkommunikation SSR 2016b). Vidare skrev de att cirka 50 procent av deras medlemmar är eller pluggar till socionom och att 65 procent av deras yrkesverksamma medlemmar jobbar med socialt arbete (Mailkommunikation SSR 2016a). Akademikerförbundet SSR hänvisade även till att det enligt Statistiska Central Byrån (SCB) finns ungefär 40 000 utbildade socionomer som är yrkesverksamma. Av dessa yrkesverksamma socionomer är cirka 32 000 av dessa medlemmar hos Akademikerförbundet SSR (Mailkommunikation SSR 2016a). När det gäller socialtjänsten finns det enligt Akademikerförbundet SSR totalt 16 600 socialsekreterare i kommunerna, varav de menar att 11 600 tillhör Akademikerförbundet SSR medan “knappt 3000” tillhör Vision och resten är oorganiserade (ibid).

Fackförbundet Vision har 180 000 medlemmar och representeras i över 4000 olika yrken. Vision hette tidigare Sveriges kommunaltjänstemannaförbund (SKTF) och på sin hemsida (Vision 2016) skriver de att deras medlemmar “leder, utvecklar och administrerar välfärden och jobbar i kommuner, landsting, regioner, privata företag eller kyrkan. Många är också studenter med siktet inställt på arbetet inom välfärden [...] Många medlemmar är akademiker. Visions medlemmar har jobb som stödjer välfärden, i offentlig sektor och i privata bolag och företag som har kopplingar till den ” (ibid). I april 2016 tog vi kontakt med Vision via mail och frågade bland annat hur många medlemmar de har som är socionomer och hur många medlemmar de har som arbetar på socialtjänsten.

Vision svarade via mail att det “är lite beroende på hur ni definierar socialtjänst” (Mailkommunikation Vision 2016) och förklarade att de organiserar “en stor del av handläggarna av myndighetsutövningen”, chefer, administratörer, socialpedagoger med mera (ibid). Vision skrev att det arbetar uppskattningsvis omkring 50 000 personer som är socionomer eller motsvarande i socialtjänsten (chefer mm), exklusive administratörer eller motsvarande tjänster. Vision uppgav att de organiserar cirka 17 000 personer i kommunal socialtjänst/äldreomsorg som är socionomer eller har motsvarande utbildning (ibid).

Det går alltså att utläsa vissa skillnader mellan Akademikerförbundet SSR och Vision. Medan Akademikerförbundet SSR enbart riktar sig till samhällsvetenskapliga akademiker, riktar sig Vision till anställda inom hela välfärdssektorn och har ett högre medlemsantal. Vidare går det att urskilja vissa skillnader i vår mailkontakt med fackförbunden. I vår kontakt med Akademikerförbundet SSR redogör de i sina svar endast för medlemmar som är socionomer och socionomstudenter och gällande socialtjänsten begränsar de sin redogörelse av medlemmar till antal socialsekreterare på den kommunala socialtjänsten. I vår kontakt med Vision uppfattar vi det som att de har en bredare tolkning av vad som ingår i socialtjänsten och de redogör inte bara för medlemmar som är socionomer och socionomstudenter utan nämner flera yrkesgrupper och utbildningsbakgrunder, annat än socionomer. Det blir således svårt att göra en korrekt jämförelse av deras medlemmar inom socialtjänsten utifrån den information som de själva angivit i sina mailsvar.

I maj 2016 kontaktade vi även SCB (Mailkommunikation SCB 2016a) via ett frågeformulär på deras hemsida och fick information om att det år 2014 fanns 17 299 socionomer i Sverige. 15 872 av dessa då arbetade i kommunerna men det är oklart om de arbetade just i socialtjänsten. Vi frågade även SCB hur många socionomer som tillhör Akademikerförbundet SSR respektive Vision men SCB (Mailkommunikation SCB 2016b) hade inga uppgifter om detta utan hänvisade oss till fackförbunden.

2 Orientering om kunskapsläget

I vår orientering av kunskapsläget har vi använt oss av bibliotekets databaser via Lunds universitetsbibliotek, särskilt LUBsearch. Sökningar med sökorden “socialtjänst”, “socialt arbete”, “social work”, “fackförbund” och “union” har lett oss till relevanta artiklar och rapporter. Vi har även använt oss av Sveriges Rikes lag 2016 och Socialstyrelsens hemsida.

2.1 Socialtjänsten

2.1.1 Socialtjänsten och socialtjänstlagen

Socialtjänsten är i Sverige den viktigaste samhällsliga organisation och svarar för socialtjänstlagens politiska och praktiska arbete (Bergmark & Lundström 2008b: 13).

Socialtjänstlagen 1 kapitel 1 § lyder på följande sätt:

1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och

solidaritetsens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,

- jämlikhet i levnadsvillkor,

- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans

ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att

frigöra och utveckla enskildas och grupper egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas

självbestämmanderätt och integritet (Socialtjänstlagen 2001: 453).

I socialtjänstlagen 2 kapitel 1 § beskrivs Sveriges kommuners ansvar:

1 § Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän (Socialtjänstlagen 2001: 453).

Socialtjänsten är den organisation där de flesta socionomer har sin anställning. Socialtjänsten har alltså till uppgift att erbjuda insatser till de individer som av någon anledning har svårt att tillgodogöra sig sina grundläggande behov. För att kunna fördela insatserna är socialtjänsten i behov av professionell kompetens samt politiska och organisatoriska förutsättningar. Socialtjänstens viktigaste enheter är individ- och familjeomsorg, omsorg av fysiskt och psykiskt funktionshindrade och äldreomsorgen (Bergmark & Lundström 2008b: 13, 18).

1 juli 2014 trädde ändringar i kraft i socialtjänstlagen och Socialstyrelsen fick nya föreskrifter som reglerar bland annat vilken utbildningsnivå som krävs för behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård (Socialstyrelsen 2014). I socialtjänstlagen 3 kapitel 3 a § andra stycket lyder nya lagen:

Socialnämnden ska använda handläggare som har avlagt svensk socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan för utförande av sådana uppgifter inom socialtjänsten rörande barn och unga som innefattar

1. bedömning av om utredning ska inledas,
2. utredning och bedömning av behovet av insatser eller andra åtgärder, eller
3. uppföljning av beslutade insatser.

Socialnämnden ansvarar för att den handläggare som självständigt utför arbetsuppgifter som avses i andra stycket har

tillräcklig erfarenhet för uppgiften (Socialtjänstlagen 2001: 453).

I Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2014:7) anges det i 6 kap. Undantagsbestämmelse 1 § att lagen började gälla 1 juli 2014 och att “en handläggare som före ikraftträdandet av denna författning är anställd för att utföra de uppgifter som anges i 3 kap. 3 a § andra stycket SoL är till och med den 30 juni 2019 behörig att utföra så-dana uppgifter” (ibid).

2.1.2 Socialtjänsten som politiskt styrd människobehandlande organisation

Linde & Svensson (2013: 10-12) skriver att vi alla ingår i, bidrar till eller är beroende av *människobehandlande organisationer*. Människobehandling sker inom många olika organisationer men främst inom välfärdsstatens organisationer, dit även socialtjänsten tillhör. Det som gör dessa organisationer unika är deras moraliska karaktär. De anställda har till uppgift att besluta om ofta knapphändiga resurser bestående främst av tid, pengar och expertis (ibid). Ofta måste organisationens personal handla trots att den inte har tillgång till särskilt goda handlingsalternativ (Johansson, Dellgran & Höjer 2015: 31). De resurser som organisationen har innebär dock stöd till och kontroll av människor och prioriteras utifrån bedömningar om klientens moraliska status, ofta relaterat till orsaken till den brist som ska hävas. Det är i hög grad en värderingsfråga hur en vårdgivare moraliskt rättfärdigar interventioner, likaså vilka resultat behandlingar bör leda till (Linde & Svensson 2013: 10-12).

Människobehandlande organisationers moralregler påverkas av flera olika källor; staten som kan tillhandahålla övergripande policys, organisationens egna riktlinjer för handläggning såväl som lokalsamhällets situation eftersom att centrala riktlinjer anpassas till lokal praktik. Även den enskilda organisationen och dess aktörer gör moraliska bedömningar när de omsätter regler och riktlinjer i mötet med medborgaren. I denna uppgift vilar en relativt stor moralisk bedömningsbörda på den enskilde välfärdsarbetaren och staten, lokalsamhället och organisationen är alla beroende av att denna välfärdsarbetare samlar och

tolkar information om den hjälpsökande och använder sitt handlingsutrymme för att väva samman dessa perspektiv (Linde & Svensson 2013: 10-12). Samtidigt är de flesta socialarbetare beroende av organisationer för att få tillträde till makt att kunna utföra sitt arbete (Bergmark & Lundström 2008a: 35). De ingrepp som organisationen gör i människors privatliv, vilket ibland innebär frihetsbegränsningar, kräver dock legitimitet och allmänhetens erkännande. För detta måste organisationen vara underställd demokratisk kontroll och kunna bli föremål för politiskt ansvarsutkrävande (Johansson, Dellgran & Höjer 2015: 31).

Människobehandlande organisationer rymmer osäkerheter vilka bland annat skapas på grund av att dessa organisationer, som ofta är politiskt styrda, ofta måste strukturera sitt arbete efter vaga eller flertydiga mål. Vidare bedöms dessa organisationer sällan utifrån hur de faktiskt hanterar procedurer och de resultat de uppnår, utan de bedöms oftare utifrån hur de uppfyller de normer och förväntningar som omgivningen lägger på dem (Linde & Svensson 2013: 10-12).

2.1.3 Socialtjänsten som socionomers arbetsplats

Socialt arbete är en människobehandlande verksamhet vilket på socialtjänsten innebär att myndigheten och dess socialsekreterare har makt över klienter (Svärd & Starrin 2006: 250-251). Samtidigt är maktförhållanden även närvarande i interna sammanhang mellan ledning och underlydande personal. Vid otillbörlig maktutövning och upplevd maktlöshet skapas stora konsekvenser för arbetsförhållandena och arbetsmiljön i människobehandlande organisationer. Det kan ibland manifesteras i utbrändhet, mobbning och andra former av psykisk ohälsa (Johansson, Dellgran & Höjer 2013: 35).

Enligt Dellgran (2015: 184-185) är socialtjänsten ofta en vanlig ingång till yrket för socionomer men det är också ett område som många lämnar, "något som ibland betecknas som en flykt från myndighetsutövning" (ibid). Detta beror dels på att arbetsområden utanför socialtjänsten framstår som mer professionaliserade. Vidare vittnar socionomer som arbetar med psykoterapi, familjerådgivning, barnpsykiatri, utbildning och forskning om en större tillfredsställelse med sina arbetsvillkor, särskilt gällande professionell självständighet. Här finns dessutom

högre löner. Samtidigt beskriver Dellgran (ibid) möjligheter till personlig utveckling, såväl som en strävan efter ökad självständighet och handlingsutrymme, som de vanligaste karriärmotiven bland socionomer. Ett missnöje med arbetsvillkor och utvecklingsmöjligheter inom socialtjänsten ses som en av flera anledningar till att specialistkarriären i växande grad framträder som den ideala karriären bland socionomer (ibid).

2.1.4 Socialtjänsten som forskningsobjekt

Socialstyrelsen publicerade år 2003 *Socialtjänsten som organisation, en forskningsöversikt* skriven av Staffan Johansson (2003). Rapportens syfte är att presentera en översikt över forskning om den svenska socialtjänsten som organisation, det vill säga individ- och familjeomsorg, äldreomsorg och handikappomsorg (Johansson 2003: 3, 11). Översikten bygger på svensk forskning från år 1990-2000 och från flera olika akademiska områden, exempelvis statsvetenskap, företagsekonomi, sociologi och socialt arbete. Översikten behandlar organiseringen av socialtjänsten (ibid). I de avslutande reflektionerna skriver Johansson (2003: 75-85) att forskningsgenomgången avser texter som motsvarar många tusen sidor och att intrycken under läsningen givetvis är många och svåra att återge. Johansson (ibid) uppmanar till vidare forskning samtidigt som han reflekterat kring frågor såsom hur styrs socialtjänsten och av vem. Varför är det så svårt att organisera socialtjänsten ändamålsenligt? Varför är det så svaga interna kopplingar och bristande kunskapsutveckling inom den svenska forskningen? Johansson (ibid) ger dock inga koncisa och tydliga svar till dessa frågor, utan istället reflekterar han kring frågorna i förhållande till den omfattande forskning som presenteras i rapporten.

År 2005 publicerade Socialvetenskaplig tidskrift en artikel vid namn *Socialtjänstens organisation som forskningsobjekt* där Staffan Johansson (2005) återigen ger en översikt över forskning publicerad mellan år 1990 och 2000 om den svenska socialtjänsten som organisation. Denna artikel har alltså liknande innehåll som Socialstyrelsens rapport (Johansson 2003) men det presenteras på ett mer kortfattat sätt. Johansson (2005: 109) skriver att samtidigt som organisationsteorin har utvecklats starkt under de senaste decennierna är

väl-färdssektorns organisationer ett eftersatt men angeläget forskningsområde. Bland annat menar Johansson (2005: 119-121) att det behövs fler empiriska och jämförande studier, bland annat av olika regi-formers betydelse, mellan olika länders organisering av socialtjänsten och mellan olika kommuners socialtjänst. Vidare skriver Johansson (ibid) att forskningsområdet skulle gynnas av en mer utvecklad samverkan mellan olika ämnen och discipliner. "Om man vill förstå undflyende fenomen som >>organisation<< är det angeläget att många perspektiv möts och befruktar varandra" (ibid). Medan det exempelvis inom socialt arbete är naturligt med ett fokus på relationen mellan klient och personal är det för statsvetaren naturligt att fokusera på relationen mellan politik och förvaltning (ibid). Johansson (2005: 109) menar att det inte är osannolikt att både demokrati och effektivitet skulle kunna öka väsentligt om den offentliga förvaltningen organiserades på ett mer ändamålsenligt sätt. Utifrån detta antagande menar artikelförfattaren (ibid) att det därför var på sin plats att försiktigt inleda ett kunskapssökande om socialtjänsten och få en överblick om den forskning som redan fanns.

Det faktum att forskningen om den svenska socialtjänsten är begränsad innebär dock inte att det inte finns relevant forskning i ämnet. Bergmark & Lundström (2008b: 20-21) skriver att även om direkta motsvarigheter till svensk socialtjänst saknas internationellt, betyder det inte att den forskning som i olika länder har bedrivits på dessa områden endast har nationell relevans eller att perspektiven nödvändigtvis blir begränsade. De flesta forskningsprojekt som på något sätt behandlar det som sker inom den svenska socialtjänsten, har ofta ett specifikt fokus mot bestämda verksamheter av olika slag, exempelvis öppna stödformer för missbrukare eller metoder för familjehemsplaceringar. På så sätt kan denna typ av forskning ändå vara av intresse. Vidare kan internationell forskning vara av intresse om den har mer övergripande forskningsansatser och säger något om villkor eller utvecklingsmöjligheter för människobehandlande organisationer. Däremot kan och bör den globala generaliserbarheten av enskilda studier alltid ifrågasättas, vilket gäller studier ifrån alla länder (ibid).

2.2 Fackförbund

2.2.1 Fackförbundens funktion

Amy Ross (2014:7) skriver i sin artikel *The social work voice: How could unions strengthen practice?* att fackförbund fungerar som en mellanhand i frågor som rör arbetsgivare och deras anställda. Facket agerar förespråkare och hjälper de anställda att stå upp för sina rättigheter i arbetsrelaterade frågor. Ross (2014:7) beskriver fackets funktion genom fyra grundprinciper då de värnar om anställdas...

- ...rätt till en meningsfull sysselsättning, social trygghet, social rättvisa, mänskliga rättigheter och lika möjligheter;
- ...rätt att organisera och att bilda och ansluta sig till fackföreningar;
- ... rätt att förhandla kollektivt med arbetsgivaren,
- ...rätt att strejka (ibid).

Vidare skriver Ross (2014:10) att fackföreningar inom socialt arbete historiskt sett har varit betydelsefulla när det gäller att driva frågor som påverkar både deras medlemmars arbetsvillkor såväl som samhälleliga strukturer. Socialarbetare har ansvar för frågor som rör beslut av betydelse för individer vilket innebär att de behöver förhålla sig till etiska regler och till politiska beslut. Fackligt engagemang kan bidra med direkt stöd, resurser och organisatorisk samordning till dess medlemmar. Det fackliga engagemanget kan bidra till att de anställda enklare kan tala med arbetsgivarna genom en kollektiv röst. Detta kan vara hjälpsamt eftersom att socialarbetare inom en organisation står underställda sin arbetsgivare och därmed kan vara sårbara (ibid).

2.2.2 Fackförbundens roll i Sverige under 1900- och 2000-talet

I Sverige har fackföreningsrörelsen utgjort en av samhällets viktigaste organisationer och under 1900-talet utvecklades den till att bli världens starkaste fackföreningsrörelse (Enbom 2009: 11). Den medlemsmässigt största fackliga organisationen Landsorganisationen (LO) lyckades under 1970-talet få igenom lagar om anställningstrygghet och om medbestämmande för anställda. Vidare drev LO fram ett förslag om hur makt över de svenska företagen skulle föras över

till landets löntagare genom skapandet av löntagarfonder och frågan kom att bli en av de två största politiska stridsfrågorna under 1970-talet (Enbom 2009: 11).

I Sverige är andelen fackligt anslutna löntagare mycket högt internationellt sett. Under mitten av 1980-talet intog de fackliga organisationerna i Sverige en unik position internationellt genom den mycket höga organisationsnivån och genom att gå emot den internationella nedgångsperioden med en stigande organisationsgrad. Mellan år 1986 och 1990 sjönk den fackliga anslutningen i Sverige men var 1990 återigen uppe på samma nivå som tidigare (Kjellberg 2001: 25). I LO:s rapport *Facklig anslutning 2015* (Larsson 2015: 28, 12, 14-15) går det dock att utläsa att andelen fackligt anslutna minskat på i stort sett alla områden men i olika utsträckning under de senaste 20 åren. För tjänstemän har den fackliga anslutningen däremot inte minskat i samma utsträckning som bland arbetare och för tjänstemän inom kommun och landsting var den fackliga anslutningen 85 procent år 2015 (ibid).

Kjellberg (2001: 332) skriver att facken har utvecklats från att vara reaktivt med passiva medlemmar till att bli ett proaktivt och medlemsnära fack där arbetsuppgifterna har vidgats till fler frågor än de traditionellt fackliga, exempelvis lönesättning kopplad till kompetensutveckling. Däremot skriver Kjellberg (ibid) att med höjd utbildningsnivå hos medlemmarna och de ökade kraven på just initiativ och ansvar i dagens arbetsliv riskerar de fackliga organisationerna att reduceras till en sorts försäkringsinrättningar om de inte förnyas sig. Facklig förnyelse kan beskrivas som en process där traditionella föreställningar successivt bryts ner samtidigt som nya sätt att arbeta växer fram. Både den fackliga kulturen, såväl som medlemmars och icke-medlemmars bild av hur facklig verksamhet bedrivs och vad den handlar om, behöver förändras. Det finns svårigheter i att bryta medlemmars passivitet och att tillsammans med dem skapa nya målformuleringar och strategier. Om både förtroendevalda och medlemmar förväntar sig att bli serverade saker och ting från högre nivå motverkas egna initiativ och ansvar (ibid).

3 Teori

I kommande kapitel beskriver vi vilka teoretiska utgångspunkter vi har använt oss av i analysen av vår empiri; organisationsteori och professionsteori.

3.1 Organisationsteori

3.1.1 Organisationsteorins allmänna utgångspunkter

Att något är organiserat innebär att det är ordnat på ett eller annat sätt. Det är karaktäristiskt för organisationer att ha en arbetsdelning och administrativ apparat med regler, värderingar och avtal som försöker säkra koordinering, kontinuitet och måluppfyllelse (Lindkvist, Bakka & Fivelsdal 2014: 23). Organisationsteori åsyftar att vara generell och dess mål är att utveckla en kunskap om organisationer som är allmängiltig. Ordet organisation kan användas med olika betydelser, även om det inom organisationsteorin ser tvärs över skiljelinjen offentlig-privat och höjer sig över enskilda branscher och sektorer i samhället. Begreppet organisation är även historiskt betingat och föränderligt. Vi kan räkna med förändringar i organisationer av flera skäl, bland annat på grund av olika aspekter av förnyelse i samhället. Detta kan gälla ny teknik, ny kunskap, nya kommunikationsmedel och högre levnadsstandard. Förändringar uppstår även i takt med att en större kunskap om organisationer och människors beteende i organisationer utvecklas. Vidare leder samhällsutvecklingen till att anställda och samhällsmedborgare ställer nya krav på de organisationer som de arbetar inom. Genom intresseorganisationer krävs större jämlikhet och mindre kontroll från organisationens sida. Det finns dock olikheter mellan organisationer om man ser till organisationer i olika typer av samhällen. Internationellt sett finns det exempelvis olikheter i värderingar och attityder till ledning och auktoritet och i västvärldens industriländer är vi inte så kulturellt homogena som vi ofta tror. Detta påverkar även utvecklingen och användningen av organisationsteorier. Vi bör således inte tanklöst acceptera teorier om organisationer, motivation och ledning som utvecklats inom andra kulturområden. Även om mycket kunskap kan användas bör exempelvis vi i Norden alltså inte imitera andra länder och samhällen som varit produktiva gällande organisationsteorier och organisationsmodeller, såsom USA och Japan (Lindkvist, Bakka & Fivelsdal 2014: 16-18).

Organisationsteorin har ingen lång historia men litteraturen inom området är redan omfattande och rik på synpunkter. Trots att teorin avser att vara generell skriver Lindkvist, Bakka & Fivelsdal (2014: 23) att det inte är lätt att ge en kort och klar definition av organisationsteorin och dess förankring i vetenskapliga undersökningar av flera skäl. Ett av dessa skäl är att det finns många olika yrkesområden som är intresserade av att utveckla speciella och generella teorier om organisationer. Ingenjörer, jurister, ekonomer och beteendevetare har alla olika intresseområden inom organisationsteorin där de förstnämnda ofta är intresserade av produktionsstyrning medan de sistnämnda ofta är intresserade av organisationen ur olika synvinklar men med en tonvikt på beteendet i den enskilda organisationen (ibid). På grund av detta har vi valt att använda oss av organisationsteori men med ett fokus på människobehandlande organisationer.

3.1.2 Det politiska perspektivet

”Utifrån det politiska perspektivet är politik helt enkelt den process som innebär att fatta beslut och fördela resurser i en kontext som präglas av knappa resurser och motstridiga intressen. Med denna syn utgör politik kärnan i allt beslutsfattande” (Bolman & Deal 2012: 233).

Inom organisationsteori finns det flera olika perspektiv. I vår studie har vi valt att göra vår analys utifrån ett politiskt perspektiv vilket betraktar organisationer som politiska arenor som rymmer ett inriktat nätverk av individ- och intressegrupper (Bolman & Deal 2012: 238-239). Bolman & Deal (ibid.) sammanfattar perspektivet i fem påståenden.

1. Organisationer är *koalitioner* som består av många olika och olikartade individer och intressegrupper.
2. Mellan koalitionsmedlemmarna finns det *bestående skillnader* i värderingar, åsikter, information, intressen och tolkningar av verkligheten.

3. Huvuddelen av alla viktiga beslut handlar om fördelning av *knappa resurser*, det vill säga vem som får vad.
4. Knappa resurser och bestående skillnader ger *konflikter* en central plats i organisationsdynamiken och gör makt till den viktigaste tillgången.
5. Mål och beslut växer fram genom *förhandling, köpslående* och *tävlande om bra positioner* mellan konkurrerande intressenter (ibid).

Inom det politiska perspektivet har vi valt att använda oss av följande begrepp, *koalitioner, makt, knappa resurser* och *konflikt*.

3.1.3 Koalitioner

Koalitioner är ett begrepp inom det politiska perspektivet vilket innebär att det finns olika individer och grupper som behöver samverka för att uppnå resultat. De olika aktörerna inom organisationen har olika förutsättningar och önskemål. De försöker att påverka varandra till att komma fram till det som den specifika gruppen anser vara rätt beslut. Det finns ett beroendeförhållande mellan grupperna som skall samverka med varandra trots att de har olika avsikter och mål (Bolman & Deal 2012: 243).

3.1.4 Makt

Enligt det politiska perspektivet betraktar man makt inom organisationer som en nödvändig förutsättning för att kunna nå sina mål. Det finns ett förhållande mellan makt och beroende. Den som besitter en förmåga har makt över den som behöver förmågan. Ur det politiska perspektivet är makt inte nödvändigtvis något negativt utan snarare något produktivt eftersom att makt producerar verklighet. Det finns även enligt detta perspektiv flera olika källor till makt. *Positionsmakt*, eller *formell makt*, innebär att positioner för med sig en viss grad av formell makt men det faktum att det finns många olika källor till makt begränsar de styrandes möjligheter att fatta bindande beslut. Exempelvis *tvångsmakt* vilar på förmågan att begränsa, blockera, störa och straffa vilket sker exempelvis när fackföreningar

hotar med strejk. För att få någonting gjort inom organisationer måste man även använda sig av *allianser och nätverk* där man arbetar sig fram bland individer och grupper. Nätverksbyggande leder även till tillträde till beslutsfattande arenor, det vill säga man får *tillträde till och kontroll över organisationens dagordning* (Bolman & Deal 2012: 246-250).

3.1.5 Knappa resurser och konflikt

Begreppet *knappa resurser* innebär att det under svåra tider blir en starkare politisk styrning av resurserna för välfärden. Under perioder då det finns resurser att tillgå, satsas det på utbyggnader och på utbildningar till de anställda. När resurserna däremot är svaga ökar risken för konflikter och att organisationens ledning behöver ge vika för politiken de inte kan kontrollera eller förstå (Bolman & Deal 2012: 241). Enligt det politiska perspektivet är knappa resurser i kombination med motstridiga intressen något som oundvikligen ger upphov till *konflikt*. Konflikt ses dock inte som någonting som bör eller ens kan undvikas och att lösa konflikter är en av den formella maktens grundläggande funktioner (Bolman & Deal 2012: 252).

3.2 Professionsteori

3.2.1 Professionsteorins allmänna utgångspunkter

Professioner är yrken som baserar sin verksamhet på vetenskaplig forskning där abstrakt teoretisk kunskap ligger till grund för en viss praktisk yrkesutövning. Professionens kunskapsbas bör även ha allmänt förtroende hos allmänheten och vara legitimerad av samhället vilket i praktiken innebär en utbildning på högskolenivå. Det finns *klassiska professioner* såsom exempelvis läkare och jurister men allt fler yrkesutbildningar har även genomgått en akademiseringsprocess, inklusive socionomutbildningen. Socialt arbete har sedan 1970-talet i allt högre grad vilat på sin egna vetenskapliga kunskapsbas och man kan alltså tala om socionomer som en profession (Blom & Morén 2015: 71-73), vilket även benämns som en *semiprofession* eller *välfärdsprofession* (Levin 2013: 33).

”Socialt arbete sker i stor utsträckning i byråkratiska organisationer i form av administrativt arbete med ärenden som kräver bedömningar och beslut utifrån ett lagstiftningssystem” (Levin 2013: 32). Byråkrati som organisationsform kan ses som ett försök att anpassa mänskligt handlande till rationalitetens krav och den rationellt-legala byråkratin ställer krav på att arbetet ska bedrivas i form av objektiv handläggning enligt tydliga regler där skrivna dokument, ärenden och akter dominerar arbetet. Vidare är socialt arbete även ett arbete som ställer krav på självständiga bedömningar och självständigt handlande från socialarbetarnas sida, det vill säga ett professionellt arbete. Byråkratisering och professionalisering är två parallella processer som skapar specifika ramar för det sociala arbetet. Medan byråkratin främst är ägnad åt att effektivt hantera enkla arbetsuppgifter vilka kan hanteras rutinmässigt, är professionerna ägnade åt att hantera de osäkra och komplicerade fallen, undantagen och de svårklassificerade problemen utifrån deras specialistkunskap, jurisdiktion och handlingsutrymme (Levin 2013: 32-34).

Blom & Morén (2015: 73, 75) skriver att det finns två olika synsätt på vad en profession är, ett *essentialistiskt synsätt* och ett *processuellt synsätt*. Synsätten har i efterhand kommit att existera parallellt med varandra i form av ett konsensusperspektiv och ett konfliktperspektiv i synen på vad en profession är. Oberoende av synsätt tycks det dock finnas en kärna i professionsbegreppet där det finns en tillägnelse av en teoretisk kunskapsbas i vetenskap såväl som en praktisk omsättning av kunskapsbasen (ibid). Blom & Morén (2015: 75-76) påtalar dock att det vetenskapliga kunskapssystemet har förlorat i status och blivit utsatt för konkurrens från det politiska systemet och marknaden, samt att det med tiden tycks ha utvecklats en ny typ av professionalism - *organisationsprofessionalism* (ibid). Medan det ur ett professionsperspektiv är rimligt att anta att professionsutövningen ska forma och sätta sin prägel på enskilda verksamheter där socialt arbete bedrivs, är det ur ett verksamhetsperspektiv rimligt att anta att den enskilda organisationen ska forma socialarbetarens yrkesutövning (Blom & Morén 2015: 80).

3.2.2 Det essentialistiska synsättet

Enligt det essentialistiska synsättet har en profession ett visst väseninnehåll, det vill säga en *essens*. Med detta menas att professioner kan avgränsas och beskrivas utifrån ett antal egenskaper eller attribut; *systematisk teori, professionell auktoritet, samhällets sanktion, etiska regler och egen kultur* (Blom & Morén 2015: 73-74).

Med systematisk teori menas att ett vetenskapligt synsätt och en kontinuerlig teoriutveckling genom forskningsverksamhet är utmärkande för professioner. Professionell auktoritet skapas genom att den vetenskapliga utbildningen ger en specialiserad kunskap som inte kan ifrågasättas utanför professionen. Vidare sanktioneras och skapas förtroende för den professionella auktoriteten av samhället, genom exempelvis behörighetsgivande utbildningar, lagstyrd tystnadsplikt och konfidentialitet gällande klienter. Till professioner knyts även etiska regler som anger hur man ser på arbetsuppgiften och hur man bör bemöta de människor man arbetar med. Dessutom förknippas professioner ofta med vissa värderingar, normer och symboler, det vill säga en egen kultur. Här spelar professionella sammanslutningar en viktig roll, till exempel Socionomförbundet. Synsättet kritiseras dock för att vara egenskapsorienterat och relativt statiskt, samt för att det antar att professioner verkar altruistiskt och utan egenintresse för samhällets och medborgarnas bästa (Blom & Morén 2015: 73-74).

Utifrån detta synsätt har socionomer kommit att framstå som en mer eller mindre etablerad profession då gruppen sedan 1980 har kommit att uppfylla allt fler av kraven i den angivna definitionen (Blom & Morén 2015: 73-74). Blom & Morén (2015: 79) skriver att

utifrån det *essentialistiska synsättet* kan man säga att gruppen socionomer uppfyller de flesta kriterierna - men inte fullt ut. Den vetenskap-liga grunden är numer relativt väl utvecklad, men inte lika entydig som inom naturvetenskapen. Socionomer har i praktiken (om än inte formellt) jurisdiktion inom många områden, till exempel socialt arbete i socialtjänst[...].

Autonomin begränsas emellertid av det förhållandet att politiker i vissa avseenden kan styra socialarbetares insatser och förbinda dem med villkor. Socionomer har samhällets sanktion i form av en särskilt professionsexamen, men som grupp har man dock ännu inte fått statlig legitimation (ibid).

3.2.3 Det processuella synsättet

Det processuella synsättet betonar konkurrens och revirstrider mellan yrkesgrupper i samhället som alla vill öka sin makt och sitt inflytande. I detta synsätt läggs särskilt vikt vid den process under vilken olika yrkesgrupper strävar efter samhällets erkännande och sanktion för att utföra särskilda arbetsuppgifter. Bakom den välvilja som betonas i det essentialistiska synsättet antas det utifrån det processuella synsättet döljas ett egenintresse i form av strävan efter makt, inflytande och goda arbets- och lönevillkor för professionens medlemmar. Med andra ord är det i praktiken konkurrens med andra yrkesgrupper om *jurisdiktion*, alltså makt och befogenhet att utföra arbetsuppgifter inom ett visst fält (Blom & Morén 2015: 74).

Det processuella synsättet grundar sig på den ny-weberianska samhällsteorin där makt ses som ett medel för individer och grupper i samhället att kunna främja sina egna intressen på bekostnad av andra. Termen *stängning* betecknar den process under vilken sociala grupper strävar efter att maximera sina egna möjligheter, vilket samtidigt innebär att undanhålla andra grupper från denna möjlighet. Denna strategi är särskilt uppenbar inom akademiska yrken och att professionalisera ett fält kan likställas med att monopolisera en arbetsuppgift i samhället (Blom & Morén 2015: 74-75).

För socionomer har det länge pågått en professionaliseringssträvan och ett tidigt inslag i denna strävan var facklig kamp för att få en egen professionstitel. Det var inte förrän år 1964 som socionomexamen blev en examensbenämning vid socionomutbildningarna. Även om de flesta socialarbetare är socionomer är det ingen obligatorisk utbildningsgrund. Än idag råder otydlighet kring professionstiteln vilket innebär att många socialarbetare istället för att använda

professionstiteln blir hänvisade till att använda socialadministrativa yrkesbeteckningar, såsom kurator eller socialsekreterare (Blom & Morén 2015: 74-75). “Det finns därför skäl att lyfta fram professionsteorin som ett sätt att markera att man som socionom ytterst står i samhällets och allmänhetens tjänst” (Blom & Morén 2015: 79). Professionaliseringssträvan har dock under mitten av 2010-talet tagit ytterligare steg i form av krav på statlig legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvården såväl som genom krav på socionomexamen med särskilt fördjupningsutbildning för att få arbeta med placering av utsatta barn inom socialtjänsten (Blom & Morén 2015: 74-75). Blom & Morén (2015: 79) skriver att

Utifrån det *processuella synsättet* kan socionomer betraktas som en profession bland många andra professioner i samhället, som en av många konkurrenter på en marknad. Även om socionomer som profession sedan många år har en stark ställning inom flera områden - [...] socialtjänsten[...] - så kan man inte ta för givet att det blir så även i framtiden. Detta är avhängigt av revirstrider och styrkeförhållanden i förhållande till andra yrkesgrupper som är verksamma inom samma eller angränsande fält. Inom socialtjänsten är socionomerna många och konkurrensen med andra yrkesgrupper relativt liten, medan socionomer inom hälso- och sjukvård och skola måste konkurrera med bland annat medicinsk personal när det gäller sociala insatser. Statlig legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvård torde avgöra denna “strid” under överskådlig tid framöver (ibid).

3.2.4 Organisationsprofessionalism

Blom & Morén (2015: 75-76) skriver att det tycks finnas en kärna i professionsbegreppet; “tillägnelse av en teoretisk kunskapsbas baserad i vetenskap samt praktisk omsättning av denna kunskapsbas” (ibid). Utifrån sin utbildning, expertis, kollegiala kvalitetskontroll och yrkesetik har yrkesgrupperna stor frihet och självständighet när det gäller att styra sitt arbete. Sedan 1990-talet

har dock yrkesprofessionalism som styrform kommit att gradvis förändras (Blom & Morén 2015: 76). Blom & Morén (2015: 75-76) menar på att det vetenskapliga kunskapssystemet har förlorat i status och blivit utsatt för konkurrens från det politiska systemet och marknaden vilka framstår som alternativa styrformer. Professioner har allt mer underkastats byråkratisk kontroll och "I verksamheternas organisation byggs in regler och rutiner för att vertikalt (uppifrån och ner) styra, standardisera och kontrollera professionsutövningen". Det tycks med tiden ha utvecklats en ny typ av professionalism - *organisationsprofessionalism* (ibid).

Utvecklingen från yrkesprofessionalism till organisationsprofessionalism har skett eftersom att professionsgrupper, särskilt välfärdsprofessionerna, alltmer har kommit att bedriva sitt arbete inom ramen för stora offentliga organisationer. I och med detta har det uppstått ett politiskt och administrativt behov av att styra och kontrollera dem. Organisationernas administrativa ledningar tenderar att styra professionerna bland annat med hjälp av administrativa påbud om kvalitetssystem, standardisering, ekonomistyrning och utvärdering utifrån vissa prestationskriterier (Blom & Morén 2015: 76-78). Medan yrkesprofessionalism förutsätter tillit till socialsekreteraren hos både klienter och arbetsledning, bygger organisationsprofessionalism snarare på hierarkiska strukturer för auktoritet och beslutsfattande, vilket är en typ av styrning som ingår som en uttalad del av ledningsfilosofin. Kontroll utövas och ansvar utkrävs med hjälp av extern mätning och revision, samt utifrån kriterier som fastlagts av ledningen. Inte sällan handlar sådana kriterier om prestationer i verksamheten som kan mätas och jämföras med uppsatta mål, exempelvis hur många platser som har belagts på ett behandlingshem. Ur det yrkesprofessionella perspektivet är det däremot naturligt att kontroll utövas och ansvar utkrävs i första hand utifrån yrkesprinciper och etiska regler som finns inom professionen (ibid).

3.2.5 Jurisdiktion och handlingsutrymme

Jurisdiktion innebär att professionen är konstruerad politiskt och genom det fått ensamrätt att utföra sin profession av svenska staten. Det innebär att yrkesgruppen måste verka för viktiga samhällsintressen. Socionomer har monopol på sitt yrke och mandat att utföra utvärderingar och kontroller av sig själv (Levin 2013: 33).

Socialsekreterarna har till uppgift att hjälpa klienter att lösa deras sociala problem. Arbetet med klienten ska grunda sig i vetenskapen. För att kunna hjälpa klienten till en förändrad livssituation krävs det att socialsekreterarna har möjligheter att anpassa sina tillvägagångssätt utifrån varje klients specifika ärende. Därför är det viktigt att socialsekreteraren har ett stort *handlingsutrymme* (Levin 2013: 33).

4 Metod

I detta kapitel presenteras den metod som valts för att analysera empirin från Akademikerförbundet SSR och Vision. Här redogörs även för på vilket sätt materialet har valts ut såväl som för de metodologiska utgångspunkter som ligger till grund för uppsatsen.

4.1 Val av metod

I genomförandet av denna studie har vi använt oss av en kvalitativ innehållsanalys. Bryman (2011:505) skriver att en kvalitativ innehållsanalys är den vanligaste metoden som används för att analysera dokument. Man söker efter teman i empirin som ligger gömda i texten (ibid).

Bryman (2011:26) beskriver två olika teorier som används vid analysering av data. *Deduktiv ansats* innebär att man utgår från en teori som man letar efter i sin empiri. *Induktiv ansats* innebär att man utforskar empirin för att finna en teori. Aspens (2007: 160) skriver att man kan skapa koder induktivt, "vilket innebär att koder uppstår genom att forskare identifierar dem i materialet". Hade vi valt att använda oss av en deduktiv kodning (ibid) skulle vi endast leta efter koder som matchade vår förutbestämda teori. Patel & Davidsson (2011:23) beskriver ytterligare en ansats, *abduktion*. Abduktion innebär att man använder sig av en kombination av induktiv och deduktiv ansats. I ett första steg antar man en induktiv ansats för att formulera en teori, för att sedan övergå till nästa steg med en deduktiv ansats genom att pröva den teorin på ett nytt fall (ibid).

Patel & Davidsson (2011:24) skriver även att den abduktiva ansatsen har fördelar genom att forskaren inte blir låst i en induktiv eller deduktiv ansats men att det finns risker förknippat med en abduktiv ansats. Risken finns genom att alla som forskar har en kunskap och en erfarenhet vilket de blivit färgade av. Det kan göra att man som forskare väljer sitt material utifrån den kunskap man besitter och dessutom formulerar sin hypotetiska teori baserat på den kunskapen, vilket utesluter alternativa teorier.

I vår studie har vi valt att använda oss av en abduktiv ansats. Detta innebär att vi inledningsvis inte hade bestämt oss för en specifik teori att utgå ifrån i analysen av vår empiri, utan vi lät teorin och empirin växelverka. När vi läste empirin framkom två teorier som passande i analysen av hur fackförbunden artikulera socialtjänstens situation. Genom att ytterligare läsa vår empiri blev det tydligare vilken teoretisk inriktning som skulle kunna passa för vår analys. Desto mer vi satte oss in i teorin och empirin, desto tydligare blev vårt val av teori.

4.2 Metodreflektion

Innan vi beslutade oss för att använda oss av en kvalitativ innehållsanalys gjorde vi flera metodologiska överväganden. Inledningsvis stod vi inför valet av göra en kvalitativ eller kvantitativ innehållsanalys. En kvantitativ innehållsanalys hade inneburit att vi på ett systematiskt och replikerbart sätt hade analyserat texter och dokument med syftet att kvantifiera innehållet utifrån förutbestämda kategorier (Bryman 2011: 283). I enlighet med en kvalitativ metod sökte vi dock efter bakomliggande teman i materialet som analyserades (Bryman 2011: 505), vilket är varför valet föll på denna metod.

Inom området för kvalitativa analyser av dokument fanns det desto fler tillvägagångssätt att överväga. Eftersom att metodvalet påverkade vilket resultat vår studie skulle kunna generera övervägde vi flera olika kvalitativa metoder. I slutändan valde vi mellan att göra en kvalitativ innehållsanalys och en diskursanalys. Hade vi valt att göra en diskursanalys hade vi behövt ha en diskursiv inriktning genom hela arbetet, bland annat i teorin. Vi var dock mer

intresserade av att använda oss av organisations- och professionsteoretiska begrepp i vår analys. Metodvalet föll således på en kvalitativ innehållsanalys.

4.3 Förförståelse

Vi var medvetna om att vi hade en förförståelse om hur fackförbunden Akademikerförbundet SSR och Vision skulle artikulera socialtjänstens situation utifrån att vi innan studiens start hade läst debattartiklar skrivna av representanter för förbunden i svenska tidningskällor på internet. Däremot hade vi innan studiens början inte läst artiklar på fackförbundens hemsidor, i deras medlemstidningar eller pressmeddelanden. Därav hade vi en viss förförståelse om hur fackförbunden skulle artikulera socialtjänstens situation men vi hade inte en hypotetisk teori. Enligt Bergström & Boréus (2012: 32) skapas det nya tolkningar varje gång man läser igenom och kodar texter. Detta gjorde att det fanns utrymme för oss att ta till oss ny kunskap och tolkning när vi kodade vårt material.

4.4 Urval

Vi har valt att använda oss av ett *målstyrt urval* eftersom att vi valde ut artiklar som passade för vårt syfte. Målstyrt urval innebär att forskaren strategiskt väljer vilka eller vilket material som ska analyseras, baserat på vad som passar bäst för undersökningen (Bryman 2011: 392). Vi har undersökt artiklar publicerade på Akademikerförbundet SSR och Visions hemsidor, i medlemstidningar och i pressmeddelanden. Vi valde dessa två fackförbund då vi vår förståelse är att detta är de två ledande fackförbunden som representerar anställda på socialtjänsten.

Vi valde att avgränsa oss till tidsperioden januari 2015 - april 2016 på grund av att vi var intresserade av att undersöka hur fackförbunden framställer den nutida situationen inom socialtjänsten. Hade vi däremot varit intresserade av att göra en jämförelse av hur socialtjänstens situation artikulerats under en längre tidsperiod hade vi utökat vårt urval. Utifrån den valda tidsperioden gick vi igenom samtliga artiklar och pressmeddelande som de publicerat på sina hemsidor och medlemstidningar och valde ut de artiklar som var av relevans för ämnet, det vill säga som handlade om socialtjänsten. Utifrån detta urval begränsade vi oss till

fem pressmeddelande och artiklar från Akademikerförbundet SSR och fyra artiklar från Vision. Denna avgränsning gjordes utifrån att vi samlat in tillräckligt med empiri.

4.5 Analysförfarandet

I den första fasen av analysförfarandet bekantade vi oss med vår empiri genom att läsa igenom en artikel i taget i kronologisk ordning. Därefter skapade vi ett kodningsschema utifrån våra frågeställningar, vilket är ett analysinstrument som berättade för oss vad vi skulle leta efter i materialet (Boréus & Bergström 2012: 54). Vid första kodningstillfället kodade vi vårt material med hjälp av olika färger där blå stod för "aktuell situation", orange stod för "önskat läge" och rosa stod för "oönskat läge". Vi utförde ytterligare en kodning, en så kallad *dubbelkodning*, vilket innebär att man kodar om samma text vid två olika tillfällen för att se så att resultatet stämmer överens vid båda tillfällena (Boréus & Bergström 2012: 56). Eftersom vi var två som kodade empirin var det extra viktigt att vi stämde av och kontrollerade att vi gjort våra bedömningar på lika sätt (Boréus & Bergström 2012:54). Vi säkerställde alltså att vi båda var överens om hur materialet hade kodats. I denna process ställdes vi inför en del dilemman då vi ibland hade svårt för att skilja på vad som skulle kodas som "aktuell situation" och "oönskat läge" eftersom att vi ofta upplevde att det gick hand i hand. Vi bestämde oss för att koda sådant som artikulerades som nutid som "aktuell situation" medan sådant som berörde framtida situationer kodades som "oönskat läge". Inom koden "aktuell situation" uppstod sub-teman i form av "möjligheter" och "begränsningar" i socialtjänstens aktuella situation.

I analysförfarandets andra fas skapade vi våra koder utifrån de teman som var centrala i första fasen av vår empirianalys, "kris i socialtjänsten" och "behörighetskrav". Teman och sub-teman uppstår när man läst sin empiri noggrant och många gånger (Bryman 2011:528). Vi använde oss av färger även vid denna kodningen. Vi kodade huvudtemat "kris" i gult och orange, där den gula färgkodningen markerade på vilket sätt krisen artikulerades och den orangea färgkodningen markerade dess orsaker. Vidare kodade vi sådant som artikulerades som "positivt" i den aktuella situationen rosa medan "lösningar" till krisen

kodades blått. Vårt andra huvudtema "behörighetskrav" kodades grönt. Vi sammanställde därefter resultatet av vår färgkodning i dokument.

Den abduktiva ansatsen tillät oss att växla mellan vetenskaplig teori och vår empiri innan vi bestämde oss för att använda oss av organisationsteori och professionsteori. Vi valde dessa teorier eftersom att de enkelt kunde kopplas till de huvudteman som vår färdigkodade empiri hade genererat (kris och behörighetskrav).

Efter att vi hade genomfört vår kodning hade vi tre empiriska huvudteman, "kris", "behörighetskrav" och "lösning", som vi därefter analyserade i förhållande till våra valda teorier och kunskapsläget. I vår analys valde vi att döpa vår empiri till exempelvis "(SSR 1)" och "(Vision 1)" för att tydliggöra vilken aktör som publicerat artikeln. Empirins enskilda artikelförfattare blir synliga först i referenslistan.

4.6 Undersökningens tillförlitlighet

Bryman (2011: 351-353) skriver att *reliabilitet* och *validitet* är viktiga kriterier för att få en bild av kvaliteten i en kvantitativt inriktad undersökning. Däremot kan begreppen förstås som mindre självklara i kvalitativ forskning. Medan en del kvalitativa forskare använder termerna *reliabilitet* och *validitet* på liknande sätt som kvantitativa forskare menar andra på att kvalitativa studier bör bedömas och värderas utifrån helt andra kriterier. Ett av de två grundläggande kriterierna för detta är *tillförlitlighet* (Bryman 2011: 354-356) vilket är det kriterium som vi bedömer som mest användbart för att bedöma kvaliteten i vår kvalitativa undersökning. Tillförlitligheten kan i sin tur delas in i fyra delkriterier; *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och "en möjlighet att styrka och *konfirmera*". Dessa kriterier har alla en motsvarighet i kvantitativ forskning; *intern validitet*, *extern validitet*, *reliabilitet* och *objektivitet* (ibid).

Den första av dessa kriterier, det vill säga *trovärdighet*, innebär att forskaren säkerställer att forskningen utförts enligt de regler som finns. Vidare bör forskaren använda sig av *respondentvalidering*; att rapportera resultaten till de personer som

är en del av den sociala verklighet som studerats för att de i sin tur ska kunna bekräfta att forskaren har uppfattat den verkligheten på rätt sätt (Bryman 2011: 354-355). Då vårt syfte var att undersöka hur två fackförbund i artiklar och pressmeddelanden artikulerar situationen i socialtjänsten hade vi inte kontakt med de personer som producerat vår empiri; den fanns redan tillgänglig för allmänheten på deras hemsidor såväl som i medlemstidningarna. Däremot utförde vi vår studie enligt de regler och riktlinjer som tillhandahålls av Lunds universitet.

Kvalitativ forskning tenderar att fokusera på “det kontextuellt unika och på meningen hos eller betydelsen av den aspekt av den sociala verklighet som studeras” (Bryman 2011: 355). Huruvida resultatet av en studie är överförbart till en annan kontext eller situation, eller samma kontext men vid en annan tidpunkt, är således en empirisk fråga (ibid). Att vår kvalitativa studie är kontextuellt unik styrks även av att Bryman (2011: 651) beskriver kvalitativ innehållsanalys som en metod där det läggs vikt vid forskarens roll när det gäller konstruktion av mening i och av texter. Det betonas att man ska låta kategorierna uppstå ur data och på hur viktigt det är att förstå meningen i den kontext där något analyseras. I och med att forskarens roll är så pass central vid en kvalitativ innehållsanalys tänker vi att det resultat vi har producerat är unikt för denna tid och plats. Men för att uppfylla kriteriet om *överförbarheten* följde vi den uppmaning som finns om att producera *täta beskrivningar* av de detaljer som ingår i en kultur. Detta förser andra personer med en databas som kan användas för att bedöma hur pass överförbara resultaten är till en annan miljö (Bryman 2011: 355). Vi har därför inkluderat citat från de valda artiklarna i vår studie.

För att kunna bedöma en undersöknings *pålitlighet* skriver Bryman (2011: 355) att forskare ska anta ett granskande synsätt genom att säkerställa att det skapas en fullständig och tillgänglig redogörelse av forskningsprocessens alla faser. Bryman (ibid) skriver att kollegor kan fungera som granskare både under forskningens gång men senast när undersökningen börjar bli färdig. Ett problem med detta beskrivs vara att det är en krävande uppgift för kollegorna då kvalitativa studier ofta producerar stora mängder data (ibid). Vi anser att vår studie har en god pålitlighet dels eftersom att vårt material regelbundet har granskats av en handledare under studiens gång. Vår metod har inte producerat enorma mängder

data utan vår empiri består av en avgränsad mängd data vilket underlättar för en granskning.

Tillförlitlighetens sista delkriterium är *möjlighet att styrka och konfirmera* (Bryman 2011:355 - 356). Detta innebär att forskaren utifrån en insikt om att det inte går att få någon fullständig objektivitet i samhällelig forskning försöker säkerställa att hen agerat i god tro. Det ska alltså “vara uppenbart att forskaren inte medvetet låtit personliga värderingar eller teoretisk inriktning påverka utförandet av och slutsatserna från en undersökning” (ibid). Eftersom att vår analytiska inriktning var abduktiv och vi inte har analyserat vår empiri enbart utifrån en förutbestämd teori, upplevde vi att vi har minskat risken för teoretisk styrning. Däremot hade vi innan studiens början en viss förförståelse för hur fackförbunden skulle artikulera socialtjänstens situation. Som vi nämnde i kapitlet om förförståelse (4.3) kom denna förförståelse ifrån att vi hade läst debattartiklar i svenska tidningskällor skrivna av representanter för förbunden. Däremot hade vi innan studiens början inte läst artiklar på fackförbundens hemsidor och i deras medlemstidningar. Vår förförståelse hade trots det kunnat innebära en risk för att våra personliga värderingar skulle påverka studien. Under studiens gång har vi däremot sökt vetenskaplig kunskap enligt studiens syfte i rollen som socionomstudenter. För att uppfylla delkriteriumet om *möjlighet att styrka och konfirmera* (såväl som delkriteriumet om *överförbarhet*) har vi som tidigare nämnt inkluderat citat från de valda artiklarna i vår studie. Detta för att göra det enklare för granskare av vår studie att slå fast i vilken utsträckning det går att styrka studiens resultat, vilket enligt Bryman (2011: 355-356) är en av granskarnas uppgifter.

4.7 Arbetsfördelning

Under arbetets gång har vi träffats för att tillsammans planera och genomföra vår studie. Vi har gemensamt diskuterat och skrivit studiens samtliga delar. Vi menar således på att ingen av oss har ansvarat för någon särskild del utan att vi tillsammans har varit lika delaktiga i alla aspekter av studien.

4.8 Etiska överväganden

God forskningssed handlar om det ansvar man som forskare har när man utför en vetenskaplig forskning. Med ansvar menas i detta sammanhang att man som forskare följer de etiska regler som ställs när man genomför sin forskning. Dessa regler innebär att man som forskare inte får förvränga den information man samlat på sig, inte plagiera från någon annan forskning eller fabricera sin empiri. Det finns även fyra krav som forskare skall visa hänsyn till när forskningen utförs. Dessa krav är nyttjandekravet, informationskravet, samtyckeskravet och konfidentialitetskravet (Kalman & Lövgren 2012:13).

Eftersom vår metod innebar att vi analyserade empiri som var publicerad av Akademikerförbundet SSR och Vision, och eftersom att empirin var skriven av representanter för fackförbunden som skrivit i sin uppdragsroll, såg vi inte några bekymmer gällande etiska dilemman med vår analys.

5 Resultat och analys

I följande kapitel presenteras ett integrerat resultat och analys av empirin. Ur empirin har tre centrala teman framträtt: 1) kris i socialtjänsten, 2) en diskussion om behörighetskrav och 3) vad som artikuleras som lösningar till den så kallade krisen i socialtjänsten.

5.1 Kris i socialtjänsten

I samtliga artiklar artikuleras en ansträngd situation i socialtjänsten som bland annat benämns som en "kris" (Vision 1, SSR 1, SSR 3, SSR 5) och ett "akut läge" (Vision 3). I likhet med vad Dellgran (2015: 184-185) skriver om en flykt från myndighetsutövning, framträder det även ur empirin en bild av personalflykt från socialtjänsten (SSR 1). Samtliga artiklar (SSR1-5, Vision 1-4) påtalar genomgående att det finns svårigheter med att rekrytera såväl som behålla personal i socialtjänsten. Akademikerförbundet SSR (SSR 1) skriver att "Personalflykten inom socialtjänsten visar att det råder djup kris inom en central samhällsfunktion" och Vision (3) skriver att "Socialtjänsterna runt om i Sverige

befinner sig i ett akut läge när det gäller personalförsörjning. De lediga vakanserna är många och personalomsättningen är extremt hög”. Men vad är det personalen flyr från?

Enligt Dellgran (2015: 184-185) är det ett missnöje med arbetsvillkor och utvecklingsmöjligheter inom socialtjänsten som får socionomer att lämna verksamheten. Detta stämmer väl överens med de resonemang som förs i fackliga sammanhang. Fackförbunden Akademikerförbundet SSR och Vision artikulerar i samtliga artiklar (SSR 1-5, Vision 1-4) att det finns brister i socialtjänstens arbetsmiljö. Detta formuleras bland annat genom att socialsekreterare har en orimlig arbetsbelastning (SSR 4, 5, Vision 1, 3, 4) och svårigheter att upprätthålla rättssäkerheten (SSR 1, 4, Vision 3, 4). Arbetet beskrivs som formaliserat och administrativt belastande för socialsekreterarna:

Väldigt mycket arbetstid går alltså åt till annat än att möta dem vi är till för. Till exempel ser vi i mätningen att en timma per dag ägnas åt administration som med fördel en utbildad administratör skulle kunna utföra. Där kan man börja fundera på varför personalen flyr just från att jobba med myndighetsutövning (Vision 4).

Detta kan förstås i förhållande till organisationsprofessionalismen som menar att professioner allt mer har underkastats byråkratisk kontroll samt att regler och rutiner byggs in i organisationer för att vertikalt styra, standardisera och kontrollera professionsutövningen (Blom & Morén 2015: 75-76). Samtidigt har samhällsutvecklingen ur ett organisationsteoretiskt perspektiv lett till att anställda genom intresseorganisationer kräver mindre kontroll från organisationens sida (Lindkvist, Bakka & Fivelsdal 2014: 16-18).

I Vision (4) beskrivs ett “ballongsamhälle”, “där det skikt som jobbar utåt i kontakt med medborgarna blir allt tunnare, medan innanmätet med de som kollar att den egna personalen följer riktlinjer och håller budget blir allt mer uppblåst.”. Detta kan även förstås genom att socialtjänsten kan ses som en

människobehandlande organisation som har moralregler vilka påverkas av flera olika källor såsom övergripande policys tillhandahållna av staten, organisationers egna riktlinjer och lokalsamhällets situation. Staten, organisationen och lokalsamhället är alla beroende av att välfärdsarbetaren samlar och tolkar information och använder sitt handlingsutrymme (Linde & Svensson 2013: 10-12), vilket på socialtjänsten är socialsekreterare. Även om de flesta socialarbetare är socionomer använder många socialadministrativa yrkesbeteckningar. Det finns dock skäl att lyfta fram professionsteorin för att markera att man som socionom ytterst står i samhällets och allmänhetens tjänst (Blom & Morén 2015: 74-75, 79). Enligt Levin (2013: 33) är det viktigt att socialsekreterare har ett stort handlingsutrymme, just eftersom att de har till uppgift att hjälpa klienter och lösa deras sociala problem utifrån varje klients specifika ärende.

I rollen som välfärdsarbetare vilar en relativt stor moralisk börda på den enskilde (Linde & Svensson 2013: 10-12). Att bördan är stor på socialtjänstens socialsekreterare är även något som vi fann i empirin. Akademikerförbundet SSR (SSR 3) skriver att "Det här handlar om ett mycket kvalificerat och svårt arbete" och Vision (4) skriver att "handläggarna har för mycket att göra, ofta det ena tunga ärendet efter det andra utan möjlighet till variation och återhämtning".

Både Akademikerförbundet SSR och Vision artikulerar även att sjukskrivningarna inom socialtjänsten är "skyhöga" (SSR 5) och menar att "situationen måste stabiliseras omgående" (Vision 3). Arbetsmiljöproblem såsom stress samt brist på utvecklingsmöjligheter i yrket artikuleras som orsaker till de höga sjukskrivningstalen (SSR 5, Vision 3). Sjukskrivningarna på socialtjänsten skulle kunna tolkas som att upplevd maktlöshet inom människobehandlande organisationer kan skapa stora konsekvenser för arbetsförhållandena och arbetsmiljön, vilket kan manifesteras i utbrändhet och andra former av psykisk ohälsa (Johansson et al. 2013: 35).

Som tidigare nämnt artikulerar samtliga artiklar att socialtjänsten lider av personalbrist. I empirin formuleras även att socialtjänsten lider av resursbrist (SSR 1, Vision 1, 2, 4). Enligt Bolman & Deal (2012: 241) medför knappa resurser att det under svåra tider blir en starkare politisk styrning av resurserna för

välfärden. När resurserna är svaga ökar risken för konflikter och att organisationens ledning behöver ge vika för politiken som de inte kan kontrollera eller förstå (ibid). Detta återfinns vi i empirin då Vision (4) skriver att “chefer och politiker vet för lite om socialsekreterarnas arbetsmiljö”. Osäkerhet ligger dock inbyggd i människobehandlande organisationers struktur då de oftast är politiskt styrda och organisationerna måste strukturera sitt arbete efter vaga och flertydiga mål (Linde & Svensson 2013: 10-12). Enligt det politiska perspektivet är knappa resurser i kombination med motstridiga intressen något som oundvikligen ger upphov till konflikt, vilket inte är något som bör eller ens kan undvikas. Det är en av den formella maktens grundläggande funktioner att lösa konflikter (Bolman & Deal 2012: 252).

Men gäller krisen hela socialtjänsten? Samtliga artiklar artikulerar att Sveriges socialtjänst är i kris men i empirin går det att finna att diskussionen domineras av ett fokus på den sociala barn- och ungdomsvården (SSR 1-5, Vision 1-4). Endast en artikel påtalar att “de problem som finns gäller hela socialtjänsten” (Vision 2). I empirin framkommer det även att regeringen har gjort en budgetsatsning på socialtjänsten som “innebär att 250 miljoner kronor avsätts årligen mellan 2016 och 2019” (SSR 1). “I budgetpropositionen står det att de 250 miljonerna ska användas just till den sociala barn- och ungdomsvården” (Vision 2). Återigen kan detta förstås genom att det under svåra tider med knappa resurser blir en starkare politisk styrning av resurserna för välfärden (Bolman & Deal 2012: 241).

5.2 Behörighetskrav

Det andra centrala temat som vi fann i empirin berörde även det den sociala barn- och ungdomsvården. För att utföra myndighetsutövning inom socialtjänsten rörande barn och unga krävs sedan 1 juli 2014 att handläggare “har avlagt svensk socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan” (Socialtjänstlagen 2001: 453). Handläggare som var anställda för att utföra sådana arbetsuppgifter före lagen trädde i kraft är enligt SOSFS (2014:7) behörig att utföra detta arbete till och med den 30 juni 2019.

För tjänstemän inom kommun och landsting var den fackliga anslutningen 85 procent år 2015 (Larsson 2015: 14). Till dessa tjänstemän tillhör socialsekreterare på socialtjänsten vilka fackligt främst representeras av Akademikerförbundet SSR och Vision. Gällande behörighetskravet skriver Vision (3):

Sedan ett drygt år tillbaka gäller nya regler för socionomkompetens inom socialtjänsten - myndighetsutredning barn och unga. De nya reglerna gäller fullt ut från och med 2019. Reglerna innebär att personer som har en relevant examen och som har jobbat i många år med utredningar av barn och unga inte kommer att få arbeta kvar. Det här har lett till att många känner oro för sina anställningar och Vision vet att flera redan nu har valt att sluta sina tjänster på grund av detta redan nu (ibid).

Vision (3) skriver även att de nya reglerna innebär "att många måste lämna sitt arbete för att komplettera med studier för att få rätt kompetens". Vision skriver att "de som har många års erfarenhet men inte relevant högskoleexamen" borde ha möjlighet att komplettera sin utbildning "i takt som arbetssituationen tillåter" eftersom att "dessa kompetenta medarbetare behövs på sina arbetsplatser just nu" (ibid). Vision menar att kravet på socionomkompetens bör skjutas upp. Samtidigt skriver de att det finns personal "som faktiskt har en relevant examen, exempelvis socialpedagoger" som "ska vara kvalificerade för de här tjänsterna inom socialtjänsten. I synnerhet om de har många års arbetslivserfarenhet inom området" (ibid). De menar även på att regelverket behöver "bli mer i enlighet med riksdagens ursprungliga beslut, där kunskapssynen är bredare än vad Socialstyrelsens reglering landade i" (ibid).

Enligt Bergmark & Lundström (2008b: 13, 18) är socialtjänsten den organisation där de flesta socionomer har sin anställning. I det processuella synsättet har socionomer som profession en stark ställning inom socialtjänsten men det kan inte tas för givet att det blir så även i framtiden, då det är avhängigt av revirstrider och konkurrens med andra yrkesgrupper som är verksamma inom samma eller

angränsande fält (Blom & Morén 2015: 74, 79). Socialtjänsten är bland annat i behov av professionell kompetens för att kunna fördela insatser till de individer som av någon anledning har svårt att tillgodogöra sig sina grundläggande behov (Bergmark & Lundström 2008b: 13, 18), vilket Vision menar är en kompetens som andra yrkesverksamma än socionomer besitter.

Till skillnad från Vision som enbart skrev en artikel (Vision 3) om att kravet på socionomkompetens bör skjutas upp med anledning av socialtjänstens personalbrist, har Akademikerförbundet SSR publicerat tre artiklar (SSR 2, 3, 5) gällande behörighetskraven. Akademikerförbundet SSR beskriver det införda lagkravet på behörighet som “en stor seger för rättssäkerhet och ökad professionalitet för en verksamhet som utgör samhällets yttersta skyddsnät för utsatta barn och unga och deras familjer” (SSR 5). Vidare skriver de att motivet till behörighetskravet var “de höga krav som ställs på kunskaper om allt från riskbedömningar, samtalsmetodik och utredningsmetodik till lagtillämpning” (ibid).

Akademikerförbundet SSR:s diskussion kring behörighetskravet domineras dock till stor del av kritik mot förslag om sänkta kompetenskrav framförda av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) (SSR 2) och Centerpartiet (SSR 3), såväl som kritik mot att Socialdepartementet “nu arbetar med att ändra föreskrifterna och ta bort det tydliga kravet på socionomexamen” (SSR 5).

Det är anmärkningsvärt och helt oacceptabelt att Sveriges Kommuner och Landsting vänder sig till regeringen för att underminera kompetenskraven inom socialtjänsten. Det signalerar att SKL inte står upp för ett tydligt barnrättsperspektiv och inte tar ansvar för den långsiktiga kompetensförsörjningen (SSR 2).

Akademikerförbundet skriver att “Som argument pekar SKL på att det är svårt att attrahera socionomer till socialtjänstens myndighetsutövning. Så är det utan tvekan, men lösningen är inte att sänka kraven.” (SSR 2). Vidare artikulerar de att

“problemen inom socialtjänsten är omfattande” och uttrycker att “När de som är bäst rustade utbildningsmässigt tvingas sjukskriva sig eller söka sig till andra verksamheter, så undrar man vilka yrkesgrupper regeringen och SKL tänker sig rekrytera istället” (SSR 5). Akademikerförbundet SSR menar att “rekryteringsproblemen i socialtjänsten har varit omfattande under lång tid” och skriver att “det här handlar om ett mycket kvalificerat och svårt arbete. Det är tråkigt att Centerpartiet inte ser kopplingen mellan utbildningskraven för professionen och kvalitet och rättssäkerhet” (SSR 3).

Ur ett professionsteoretiskt perspektiv kan det förstås som att Akademikerförbundet SSR värnar om socionomers profession. Det är just professionerna som är ägnade åt att hantera de osäkra och komplicerade fallen, undantagen och de svårklassificerade problemen. Vilket i detta fall är myndighetsutövning inom barn och unga, utifrån deras specialistkunskap, jurisdiktion och handlingsutrymme (Levin 2013: 32-34). Vidare är det ur ett professionsperspektiv rimligt att anta att professionsutövningen ska forma och sätta sin prägel på de verksamheter där socialt arbete bedrivs (Blom & Morén 2015: 80). Detta kan kopplas till de kompetenser som Akademikerförbundet SSR (SSR 5) menar på är unika för socionomer, det vill säga den kunskap de besitter “om allt från riskbedömningar, samtalsmetodik och utredningsmetodik till lagtillämpning”.

Sammanfattningsvis tycks Akademikerförbundet SSR och Vision alltså ha olika ståndpunkter i frågan om huruvida det bör finnas behörighetskrav för att utföra myndighetsutövning inom socialtjänsten rörande barn och unga. Hur kan detta förstås?

Ross (2014: 10) skriver att fackföreningar inom socialt arbete historiskt sett har varit betydelsefulla när det gäller att driva frågor som påverkar både deras medlemmars arbetsvillkor såväl som samhälleliga strukturer. Medan Akademikerförbundet SSR vänder sig till samhällsvetenskapliga akademiker, i detta fall socionomer, vänder sig Vision istället till anställda inom hela välfärdssektorn och har medlemmar som representeras i över 4000 yrken. Det vore således rimligt att anta att de båda fackförbunden värnar om olika intressen.

Detta kan förstås genom termen stängning, vilket betecknar den process under vilken sociala grupper strävar efter att maximera sina egna möjligheter, vilket samtidigt innebär att undanhålla andra grupper från denna möjlighet. Denna strategi är särskilt uppenbar inom akademiska yrken och att professionalisera ett fält kan likställas med att monopolisera en arbetsuppgift i samhället (Blom & Morén 2015: 74-75), vilket är vad Akademikerförbundet SSR försöker slå vakt om medan Vision strävar efter att öppna upp arbetsuppgiften myndighetsutövning inom barn och unga och släppa in andra yrkesgrupper.

Ur ett processuellt synsätt läggs särskilt vikt vid den process under vilken olika yrkesgrupper strävar efter samhällets erkännande och sanktion för att utföra särskilda arbetsuppgifter. Medan detta ur ett essentialistiskt synsätt förklaras genom välvilja, antas det utifrån det processuella synsättet döljas ett egenintresse i form av strävan efter makt, inflytande och goda arbets- och lönevillkor för professionens medlemmar. Med andra ord är det i praktiken konkurrens med andra yrkesgrupper om jurisdiktion, det vill säga makt och befogenhet att utföra arbetsuppgifter inom ett visst fält (Blom & Morén 2015: 74), i detta fall myndighetsutövning inom socialtjänsten rörande barn och unga.

Ur ett politiskt perspektiv ses organisationer, i detta fall socialtjänsten, som koalitioner bestående av många olika och olikartade individer och intressegrupper, vilket Akademikerförbundet SSR:s och Visions medlemmar kan förstås som (Bolman & Deal 2012: 238-239). Bolman & Deal (ibid) skriver att det mellan koalitionsmedlemmarna finns bestående skillnader i bland annat åsikter, intressen och tolkningar av verkligheten, vilket blir tydligt i fackförbundens diskussioner gällande behörighetskrav. Mål och beslut växer bland annat fram genom att konkurrerande intressenter tävlar om bra positioner (ibid), vilket som tidigare nämnts är något som socionomer har i dagsläget eftersom att de har en stark ställning inom socialtjänsten (Blom & Morén 2008: 79). Enligt det politiska perspektivet finns det ett förhållande mellan makt och beroende då den som besitter en förmåga har makt över den som behöver förmågan (Bolman & Deal 2012: 245.250). Även om socionomer besitter formell makt (ibid) finns det andra aktörer såsom andra yrkesgrupper, politiker och fackförbund vilka hotar professionens maktposition och jurisdiktion inom socialtjänsten som organisation.

5.3 Hur ska krisen lösas?

Empirin artikulerar en problematisk situation i socialtjänsten som bland annat benämns som en “kris” (Vision 1, SSR 1, SSR 3, SSR 5) och ett “akut läge” (Vision 3). Men vilka förslag på lösningar artikuleras inom den fackliga diskussionen om socialtjänsten?

Som tidigare nämnts artikulerar Vision (3) att kravet på socionomkompetens för att arbeta på socialtjänsten med myndighetsutövning inom barn och unga bör skjutas upp. Detta kan förstås som att socialtjänsten är i behov av professionell kompetens för att kunna fördela insatser till de individer som av någon anledning har svårt att tillgodogöra sig sina grundläggande behov (Bergmark & Lundström 2008b: 13, 18), vilket Vision menar är en kompetens som andra yrkesverksamma än socionomer besitter och kan tillhandahålla i det aktuella akuta läget på socialtjänsten. Akademikerförbundet SSR (SSR 2, 3, 5) menar å andra sidan att en del av lösningen till problemen inom socialtjänsten är att ha kvar det lagstadgade behörighetskravet för myndighetsutövning inom socialtjänsten rörande barn och unga. Detta kan förstås som att Akademikerförbundet SSR menar att professionen socionom är ägnad åt att hantera de osäkra och komplicerade fallen, undantagen och de svårklassificerade problemen (Levin 2013: 32-34) och således är den mest lämpliga yrkesgruppen att utföra arbetsuppgifter gällande myndighetsutövning inom barn och unga. Däremot menar Akademikerförbundet SSR att det som framförallt krävs nu är att kommunerna måste “ta sitt fulla ansvar” (SSR 1).

Kommunernas ansvar för socialtjänsten står lagstadgad i socialtjänstlagen 2 kapitel 1 § och anger att “varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver” (Socialtjänstlagen 2001: 453). Akademikerförbundet SSR skriver att “Kommunerna har år efter år underlåtit att ta sitt ansvar som arbetsgivare” (SSR 2) och menar att Sveriges Kommuner och Landsting med anledning av deras förslag om att sänka behörighetskraven verkar “helt ge upp ambitionerna att försöka bli en attraktiv arbetsgivare” (ibid). Socionomers flykt från den sociala barnvården bör istället “mötas med omfattande åtgärder” enligt

Akademikerförbundet SSR (SSR 1). De menar att “Det finns en självklar väg ur krisen” (SSR 5).

Med ökad bemanning kan arbetsbelastningen komma ner till en rimlig nivå. Nya i yrket måste få en ordnad introduktion och erfarna socionomer förmås att stanna kvar genom att tjänster som specialistsocionomer inrättas. Lagregleringen om behörighet behöver snarast kompletteras med övergångsregler för dem som har arbetat länge med barnavårdsärenden. Lönerna måste höjas och premiera erfarenhet på ett helt annat sätt än idag (ibid).

Att Akademikerförbundet SSR driver frågan om att Sveriges kommuner bör inrätta tjänster som specialistsocionomer (SSR 4, 5) kan förstås i relation till att Dellgran (2015: 184-185) skriver att specialistkarriären i växande grad framträder som den ideala karriären bland socionomer. Bättre utvecklingsmöjligheter på socialtjänsten artikuleras alltså av Akademikerförbundet SSR som något som skulle kunna få socionomer att stanna kvar på socialtjänsten. Vidare kan det faktum att Akademikerförbundet SSR driver frågan om högre löner för socialtjänstens anställda förstås i ljuset av att Kjellberg (2001: 332) skriver att facken har utvecklats från att vara reaktivt med passiva medlemmar till att bli ett proaktivt och medlemsnära fack där arbetsuppgifterna har vidgats till fler frågor än de traditionellt fackliga, såsom lönesättning kopplad till kompetensutveckling. Dellgran (2015: 184-185) skriver att det för socionomer går att finna arbetsområden utanför socialkontoren som både framstår som mer professionaliserade och erbjuder högre löner, vilket förklaras som en anledning till att många socionomer lämnar socialtjänsten.

Akademikerförbundet SSR menar alltså att “Det som behövs nu är att arbetsgivaren erbjuder attraktiva arbetsvillkor och en bättre löneutveckling” (SSR 2). Även Vision (1) skriver “att något måste göras för att förbättra villkoren för dem som arbetar i socialtjänsten” och “Allt fler kommuner har insett att de behöver satsa på de anställda” (ibid). Som förslag på åtgärder skriver Vision (ibid)

“Ett nationellt mått för att mäta ärendemängden som tar hänsyn till ärendets komplexitet och medarbetarnas erfarenhet är en sak. Bättre introduktion, IT-stöd, administrativt stöd, kompetensutveckling och handledning är andra saker.”

Båda fackförbunden artikulerar att det behövs åtgärder på nationell nivå. Vision (1) skriver “För att stoppa krisen på landets socialkontor krävs ett nationellt grepp” och driver frågan om att “regeringen ska tillsätta en bred socialtjänstkommission som ser över hela socialtjänsten” (ibid). De skriver att de “ser ett starkt behov att samla aktörer som Socialstyrelsen, IVO, Arbetsmiljöverket och facken” (ibid) som tillsammans kan “skapa en gemensambild av vilka konkreta insatser som behövs för att lyfta socialtjänsten” (ibid). Akademikerförbundet SSR skriver att när “krisen i socialtjänsten var ett faktum” (SSR 1) tog de själva initiativ till en nationell handlingsplan för den sociala barnvården. De menar att handlingsplanen delvis är på väg att förverkligas samtidigt som “det kommer att krävas betydande resurstillskott för att utsatta barn och ungdomar ska få den hjälp de har rätt till” (ibid).

Gällande regeringens budgetsatsning på socialtjänsten, vilket innebär att 250 miljoner kronor avsätts årligen mellan 2016 och 2019, uttrycker SSR (1) att det visar att regeringen “ser behovet av akuta åtgärder” och “har förstått allvaret i situationen” (ibid). Akademikerförbundet SSR uttrycker en förhoppning om att budgetsatsningen ska innebära “en vändpunkt. Alla inser att det krävs mer för att häva krisen i socialtjänsten” (ibid). Samtidigt som Vision (4) konstaterar att det finns problem inom den sociala barn- och ungdomsvården uttrycker de även att det finns en god vilja att förbättra. Vision (1) skriver att “vi har fått en samsyn bland arbetsgivare, politiker och hela samhällsopinionen om att något måste göras för att förbättra villkoren för dem som arbetar i socialtjänsten”. Å andra sidan skriver de även “Men vi kan inte hålla på att konstatera och konstatera. Nu måste det bli verkstad” (Vision 4).

6 Avslutande diskussion

Studiens syfte är att undersöka hur fackförbunden Akademikerförbundet SSR och Vision artikulerar socialtjänstens situation i artiklar och pressmeddelanden

publicerade på deras hemsida samt i deras medlemsartiklar utgivna under år 2015 fram till och med april 2016. Studiens frågeställningar är följande:

- Hur artikuleras den aktuella situationen inom socialtjänsten i artiklar och pressmeddelanden publicerade av Akademikerförbundet SSR och Vision på deras hemsidor samt i deras medlemstidningar?
- Hur artikuleras det önskade respektive det oönskade läget inom socialtjänsten i artiklar och pressmeddelanden publicerade av Akademikerförbundet SSR och Vision på deras hemsidor samt i deras medlemstidningar?

Studien har lyft fram den fackliga diskussionen kring socialtjänstens situation och både från Akademikerförbundet SSR och Vision artikuleras en problematisk aktuell situation. Diskussionen domineras dock av ett fokus på den sociala barn- och ungdomsvården. Båda fackförbunden artikulerar att det finns svårigheter med att rekrytera såväl som behålla personal i socialtjänsten (SSR 1-5, Vision 1-4). Med anledning av detta menar båda fackförbund på att Sveriges socialtjänst befinner sig i “ett akut läge” (Vision 3) och att “det råder djup kris inom en central samhällsfunktion” (SSR 1). Som skäl till problemen med personalförsörjningen artikuleras brister i socialtjänstens arbetsmiljö (SSR 1-5, Vision 1-4) bestående av resursbrister (SSR 1, Vision 1, 2, 4), en orimlig arbetsbelastning (SSR 4, 5, Vision 1, 3, 4), svårigheter med att upprätthålla rättssäkerheten (SSR 1, 4, Vision 3, 4) och höga sjukskrivningar (SSR 5, Vision 3). Båda fackförbunden artikulerar en liknande bild av den aktuella situationen inom socialtjänsten och de är överens om att kommunerna måste ta sitt ansvar för att stärka Sveriges Socialtjänst.

Ur empirin framkommer det dock att Akademikerförbundet SSR och Vision till viss del har olika önskade respektive oönskade lägen inom socialtjänsten. De båda förbunden artikulerar visserligen att den aktuella situationen är oönskad. Däremot redogör de för olika sätt att ta sig ifrån det oönskade läget. Detta skulle kunna förstås utifrån att trots att Akademikerförbundet SSR och Vision båda representerar socialtjänstens anställda, riktar de sig till olika typer av medlemmar.

Akademikerförbundet SSR vänder sig till samhällsvetenskapliga akademiker, i detta fall socionomer, medan Vision vänder sig till anställda inom hela välfärdssektorn och har medlemmar som representeras i fler yrkesgrupper. Det vore således rimligt att anta att de båda fackförbunden värnar om olika intressen, vilket förklarar varför de i vissa avseenden artikulerar olika önskade lägen för socialtjänstens situation.

Den största skillnaden i Akademikerförbundet SSR:s och Visions önskade respektive oönskade lägen för socialtjänstens situation gäller det nuvarande lagstadgade kravet på socionomkompetens inom socialtjänstens myndighetsutövning gällande barn och unga. För Vision är det ett önskat läge att skjuta upp kravet på socionomkompetens för att arbeta på socialtjänsten med myndighetsutövning inom barn och unga. Enligt Vision innebär reglerna om socionomkompetens att “många känner oro för sina anställningar” och att “flera redan nu har valt att sluta sina tjänster på grund av detta” (Vision 3). De önskar att de som har många års erfarenhet men inte relevant högskoleexamen borde kunna komplettera sin utbildning “i takt som arbetssituationen tillåter” (ibid). Vision uttrycker samtidigt att regelverket gällande behörighetskrav behöver “bli mer i enlighet med riksdagens ursprungliga beslut, där kunskapssynen är bredare än vad Socialstyrelsens reglering landade i” (ibid). Detta kan förstås som att socialtjänsten är i behov av professionell kompetens för att kunna fördela insatser till klienter (Bergmark & Lundström 2008b: 13, 18) vilket enligt Vision är en kompetens som andra yrkesverksamma än socionomer besitter.

Till skillnad från Vision artikulerar Akademikerförbundet SSR det lagstadgade behörighetskravet som ett önskat läge. De beskriver det som “en stor seger för rättssäkerhet och ökad professionalitet för en verksamhet som utgör samhällets yttersta skyddsnät för utsatta barn och unga och deras familjer” (SSR 5). De menar att behörighetskravet motiverades på grund av att arbetet ställer höga krav på kunskaper om riskbedömningar, samtalsmetodik, utredningsmetodik och lagtillämpning, vilket är en kompetens de menar är unik för socionomer. De uttrycker istället att lagen behöver kompletteras med övergångsregler för de som har arbetat länge med barnavårdsärenden (ibid). Det är således oönskat av

förbundet att aktörer såsom Socialdepartementet, SKL och Centerpartiet arbetar för att ta bort det nuvarande behörighetskravet.

Sammanfattningsvis artikulerar Akademikerförbundet SSR och Vision en liknande bild av socialtjänstens aktuella situation. Även om de till viss del artikulerar olika önskade och oönskade lägen, är de överens om det krävs åtgärder för att förändra och förbättra socialtjänstens situation.

Vi blev inledningsvis intresserade av att studera den fackliga diskussionen kring socialtjänstens situation efter att ha läst en debattartikel om ämnet skriven av representanter för Akademikerförbundet SSR publicerad i media (Svenska Dagbladet 2015). Det har under studiens gång varit intressant att få kunskap om vad Akademikerförbundet SSR och Vision faktiskt menar att denna kris består av. Ett väntat resultat var att arbetsgivaren, Sveriges kommuner, måste erbjuda mer attraktiva arbetsvillkor för socialtjänstens anställda. Däremot fann vi det oväntat att två fackförbund som värnar om samma yrkesgrupp, socialsekreterare, artikulerade så pass olika meningar om hur krisen bör lösas avseende behörighetskraven. Genom att analysera den fackliga diskussionen ur ett professionsteoretiskt perspektiv kan vi dock förstå hur detta kommer sig. Det kommer att bli intressant att inom den närmsta framtiden följa utvecklingen kring behörighetskraven. Vi tänker oss att det kan komma att avgöra om socialtjänstens myndighetsutövning rörande barn och unga kommer att fortsätta att vara en arbetsplats som domineras av socionomer eller inte. Skulle behörighetskravet kvarstå tänker vi oss att arbetsområdet kan komma att ytterligare professionaliseras. Skulle behörighetskravet däremot tas bort eller skjutas på tror vi att den aktuella flykten från myndighetsutövning (Dellgran 2015: 184-185) kommer att fortsätta och att löneutvecklingen för socialsekreterare kan komma att stanna av eller sjunka. Vi tror att det faktum att behörighetskravet idag ger socionomer monopol på arbetsområdet skapar goda förutsättningar för en positiv löneutveckling såväl som för att arbetsvillkoren ska förbättras. Tillåts bara en yrkesgrupp utföra kanske en av socialtjänstens tyngsta och viktigaste arbetsuppgifter bör inte Sveriges kommuner ha något annat val än att se till att denna grupp anställda trivs på socialkontoren. Enligt vår mening står det dock

klart att om inte socialtjänstens situation förändras och förbättras kommer det att fortsätta att slå hårdast mot deras klienter, särskilt barn och ungdomar.

Som förslag på framtida forskning föreslår vi att kvantitativt eller kvalitativt studera behörighetskraven närmre, exempelvis genom att ämna att ta reda på hur socialsekreterare upplever att behörighetskravet påverkar socialtjänsten. Vidare skulle socialtjänstens aktuella situation kunna studeras ur ett annat perspektiv såväl som genom ett annat metodologiskt och teoretiskt tillvägagångssätt.

Exempelvis vore det intressant att intervjua socialsekreterare inom den sociala barnvården för att analysera deras erfarenheter ur ett HR-perspektiv. Det vore även av intresse att studera socialtjänstens situation ur ett brukarperspektiv.

Referenslista

Aftonbladet (2014) Svensk socialtjänst faller snart sönder.

[<http://www.aftonbladet.se/debatt/article19585824.ab>. Hämtat: 2016-04-22.]

Akademikerförbundet SSR (2016) Vilka är vi? [<https://akademsr.se/forbundet>.

Hämtat: 2016-04-08.]

Arbetsförmedlingen (2016a) Socialsekreterare till sektionen för beroende och missbruk. [<http://www.arbetsformedlingen.se/ledigajobb?id=6658092>. Hämtat: 2016-04-22.]

Arbetsförmedlingen (2016b) Socialsekreterare till Malmö

Stad [<http://www.arbetsformedlingen.se/ledigajobb?id=6657861>. Hämtat: 2016-04-22.]

Arbetsförmedlingen (2016c) Socialsekreterare till barn och unga

[<http://www.arbetsformedlingen.se/ledigajobb?id=6656150> hämtat 2016-04-22.]

Aspers, Patrik (2007) *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*.

Malmö: Liber.

Bergmark, Åke & Tommy Lundström (2008a) Det socialtjänstbaserade sociala arbetets organisering. I: Åke Bergmark, Tommy Lundström, Renate Minas & Stefan Wiklund (red.): *Socialtjänsten i blickfånget. Organisation, resurser och insatser*. Stockholm: Natur & kultur.

Bergmark, Åke & Tommy Lundström (2008b) Socialtjänstens individ- och familjeomsorg. Om det sociala arbetet och dess förutsättningar. I: Åke Bergmark, Tommy Lundström, Renate Minas & Stefan Wiklund (red.): *Socialtjänsten i blickfånget. Organisation, resurser och insatser*. Stockholm: Natur & kultur.

Bergström, Göran & Kristina Boreús (2012) Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. I: Göran Bergström & Kristina Boreús (red.): *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

- Blom, Björn & Stefan Morén (2015) *Teori för socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Bolman, G Lee & Terrence E Deal (2012) *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Boreús, Kristina & Göran Bergström (2012) Innehållsanalys. I: Göran Bergström & Kristina Boreús (red.): *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Dellgran, Peter (2015). Människobehandlande professioner. I: Staffan Johansson, Peter Dellgran & Staffan Höjer (red.) *Människobehandlande organisationer, villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Enbom, Jesper (2009). *Facket i det medialiserade samhället: en studie av LO:s och medlemsförbundens tillämpning av news management*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 2009. Tillgänglig på Internet: [<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-22765>.]
- Fackförbunden (2016) Information om fackförbund. [<http://fackforbunden.se/>. Hämtat: 2016-04-20.]
- Johansson, Staffan (2003) *Socialtjänsten som organisation. En forskningsöversikt*. Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig på internet: [<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2002/2002-123-64>. Hämtat: 2016-05-01]
- Johansson, Staffan (2005) Socialtjänstens organisation som forskningsobjekt. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 2-3/2005: 108-124.
- Johansson, Staffan, Peter Dellgran & Staffan Höjer (2015). Inledning. I: Staffan Johansson, Peter Dellgran & Staffan Höjer (red.) *Människobehandlande organisationer, villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Stockholm: Natur & Kultur.

Kalman, Hildur & Veronica Lövgren (2012) Etik i forskning och etiska dilemman. En introduktion. I: Hildur Kalman & Veronica Lövgren (red.): *Etiska dilemman*. Malmö: Gleerups.

Kjellberg, Anders (2001). *Fackliga organisationer och medlemmar i dagens Sverige*. 2., utvidgade och rev. uppl. Lund: Arkiv.

Larsson, Mats (2015) *Facklig anslutning år 2015, Facklig anslutning bland anställda efter klass och kön år 1990-2015*. Stockholm: Landsorganisationen i Sverige. Tillgänglig på internet:

[[http://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_1366026587231_facklig_anslutning_2015_pdf/\\$File/Facklig_anslutning_2015.pdf](http://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_1366026587231_facklig_anslutning_2015_pdf/$File/Facklig_anslutning_2015.pdf). Hämtat: 2016-04-20.]

Levin, Claes (2013) Socialt arbete som moralisk praktik. I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red): *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber.

Linde, Stig & Kerstin Svensson (2013) Bokens ärende. I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red): *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber.

Lindkvist, Lars, Jörgen F Bakka & Egil Fivelsdal (2014) *Organisationsteori: struktur, kultur, processer*. Malmö: Liber.

Mailkommunikation SCB (2016a) med Torkel Brinkenfeldt. Statistiskservice, Statistiska Central Byrån. 2016-05-12.

Mailkommunikation SCB (2016b) med Birgitta Shisena. Statistiskservice, Statistiska Central Byrån. 2016-05-12.

Mailkommunikation SSR (2016a) med Johan Almbrandt. Statistiker, Akademikerförbundet SSR. 2016-04-22.

Mailkommunikation SSR (2016b) med Tore Bengtsson. Enhetschef, förbundssekreterare, Akademikerförbundet SSR. 2016-04-25.

Mailkommunikation Vision (2016) med Kristina Folkesson. Socialpolitisk strateg, Vision. 2016-04-21.

Patel, Runa & Bo Davidsson (2011) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Ross, Amy (2014) The social work voice: How could unions strengthen practice? *Aotearoa New Zealand Social Work*, 26 (4), 2014: 4-13.

SACO (2016) Saco driver akademikers frågor. [<http://www.saco.se/fackligt-arbete/om-saco/>]. Hämtat: 2016-05-12.]

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*.

Socialstyrelsen (2014) Meddelandeblad. [<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-6-21>]. Hämtat: 2016-05-15.]

SOSFS 2014:7. *Behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter i socialtjänstens barn- och ungdomsvård*. Socialstyrelsens författningssamling.

Svenska Dagbladet (2015) Akut och allvarlig kris för socialtjänsten. [<http://www.svd.se/akut-och-allvarlig-kris-for-socialtjansten>]. Hämtat: 2016-04-04.]

Swärd, Hans & Bengt Starrin (2006) Makt och socialt arbete. I: Anna Meeuwisse, Sune Sunesson & Hans Swärd (red): *Socialt arbete. En grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.

Vision (2016) Om Vision. [<https://vision.se/Om-Vision/>]. Hämtat: 2016-04-20.]

Empiri-referenser

SSR 1. Axelsson, Cecilia (2015) Välkommen satsning på socialtjänsten ett steg på vägen.

[<https://akademssr.se/reportage/valkommen-satsning-pa-socialtjansten-ett-steg-pa-vagen?term=98>. Hämtat: 2016-04-10.]

SSR 2. Bosved, Margareta (2015) Skarp kritik mot förslag om sänkta kompetenskrav.

[<https://akademssr.se/reportage/skarp-kritik-mot-forslag-om-sankta-kompetenskrav?term=98>. Hämtat: 2016-04-10.]

SSR 3. Axelsson, Cecilia (2016) Sänk inte kompetenskraven i socialtjänsten.

[<https://akademssr.se/reportage/sank-inte-kompetenskraven-i-socialtjansten?term=98>. Hämtat 2016-04-10.]

SSR 4. Larsson Sjöberg, Annika (2016) Nu landar specialistsocionomerna.

[<https://akademssr.se/reportage/nu-landar-specialistsocionomerna>. Hämtat 2016-04-10.]

SSR 5. Axelsson, Cecilia (2016) Sänkta kompetenskrav förvärrar krisen i socialtjänsten.

[<https://akademssr.se/reportage/sankta-kompetenskrav-forvarrar-krisen-i-socialtjansten?term=98>. Hämtat: 2016-04-10.]

Vision 1. Vision. (2015) Regeringen måste agera.

[<http://vision.se/Medlem/tidningen-vision/arkiv/2015/mars/regeringen-maste-agera1/>. Hämtat: 2016-04-10.]

Vision 2. Jernberg, Per (2015) Det vill vi ha för miljonerna.

[<http://vision.se/Medlem/tidningen-vision/arkiv/2015/oktober/det-vill-vi-ha-for-miljonerna/>. Hämtat: 2016-04-10.]

Vision 3. Vision (2015) Vision står bakom höga kvalifikationskrav inom socialtjänsten.

[<http://vision.se/nyheter/2016/februari/vision-star-bakom-hoga-kvalifikationskrav-inom-socialtjansten/>. Hämtat: 2016-04-10.]

Vision 4. Jernberg, Per (2016) Dags att kliva ur de gamla

skorna. [<http://vision.se/Medlem/tidningen-vision/arkiv/2016/nr-2/dags-att-kliva-ur-de-gamla-skorna/>. Hämtat: 2016-04-10.]